

48-72 Aylık Çocukların Gelişimlerinin Selçuk Gelişimsel Değerlendirme
Envanteri ile Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*

Araştırma Makalesi/ Research Article

 Alper Yusuf KÖROĞLU, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi
 Kezban TEPELİ, Selçuk Üniversitesi

Öz

Bu çalışmada; ebeveyn görüşlerine dayalı, güvenilir, geçerli ve norm referanslı bir gelişimsel değerlendirme aracı ile 48-72 ay aralığındaki çocukların bilişsel gelişim, dil gelişimi, sosyal-duygusal gelişim, kaba motor gelişim, ince motor gelişim ve öz bakım becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma Türkiye genelinden; 48-53 ay aralığında 304, 54-59 ay aralığında 218, 60-65 ay aralığında 270 ve 66-72 ay aralığında 307 olmak üzere toplam 1099 katılımcıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu ve Selçuk Gelişimsel Değerlendirme Envanteri kullanılmıştır. Normal dağılım gösteren verilerin analizinde parametrik testlerden Bağımsız Örneklem T-Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi, normal dağılım göstermeyen verilerin analizinde ise parametrik olmayan testlerden Mann-Whitney U testi ve Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Araştırma sonunda gelişim alanlarının yaş gruplarında değişiklik göstermekle birlikte cinsiyet, okul öncesi eğitim kurumuna devam etme, ailedeki toplam çocuk sayısı, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu değişkenlerine göre farklılaştığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler

gelişimsel değerlendirme,
Selçuk gelişimsel
değerlendirme envanteri,
çocuk gelişimi.

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 25.01.2022
Kabul Tarihi 18.03.2022
E-Yayın Tarihi:
30.06.2022

Investigation of the Development of 48-72 Month-Old Children in terms of Various Variables with
the Selçuk Developmental Assessment Inventory

Abstract

The aim of this study was to examine the cognitive development, language development, social-emotional development, gross motor development, fine motor development and self-care skills of children aged 48-72 months in terms of various variables, with a reliable, valid, and norm-referenced developmental assessment tool based on parental views. Research; It was held with a total of 1099 participants, 304 between 48-53 months, 218 between 54-59 months, 270 between 60-65 months and 307 between 66-72 months from across Turkey. Personal information form and Selçuk Developmental Assessment Inventory were used as data collection tools in the study. In the analysis of normally distributed data, Independent Sample T-Test and One-Way ANOVA, which are parametric tests, were used, and Mann-Whitney U test and Kruskal Wallis H test, which are non-parametric tests, were used in the analysis of data that did not show normal distribution. At the end of the research, although the developmental areas vary in age groups, it was seen that they differed according to gender, attendance at pre-school education institution, total number of children in the family, mother's education level and father's education level.

Keywords

Developmental assessment,
Selçuk developmental
assessment inventory,
child development.

Article Info

Received: 01.25.2022
Accepted: 03.18.2022:
Online Published:
06.30.2022

Atıf (How to cite)

Köroğlu, AY. ve Tepeli, K. (2022). 48-72 aylık çocukların gelişimlerinin Selçuk Gelişimsel Değerlendirme Envanteri ile çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Çocuk ve Gelişim Dergisi, 5(9), 32-57.

Sorumlu Yazar: Alper Yusuf Köroğlu, aykoroglu@kmu.edu.tr

* Bu çalışma, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında yürüttüğü "Selçuk Gelişimsel Değerlendirme Envanteri (48-72 Ay)'nin Geliştirilmesi" başlıklı doktora tez çalışmasından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Giriş

Yaşamın ilk yıllarında çocukların gelişimi, uygun çevresel koşullar sağlandığında, nispeten kendiliğinden gerçekleşir ve gelişimin önemli görülen birçok adımı altı yaşına kadar büyük oranda tamamlanır. Ancak gelişimi etkileyen kalıtsal ve çevresel etmenlerden dolayı ortaya çıkabilecek gelişimsel problemler yüksek risk taşır ve bu problemler erken dönemde tanımlanamazsa, önleme şansı kaçırılmış olur. Bu nedenle de çocukların gelişimsel geriliklerinin erken dönemde belirlenebilmesi, müdahale ve destek programlarına erişimin sağlanarak bilişsel, davranışsal, akademik ve uyum fonksiyonlarında ilerleme kaydedilebilmesi, okul çağlarında daha zorlayıcı koşullara neden olabilecek gelişimsel gecikmelerin belirlenebilmesi ve ilerlemenin ölçülebilmesi için gelişimsel değerlendirme gerekmektedir (Demirci & Kartal, 2012; Johnson & Marlow, 2006; Long vd., 2005; Visser vd., 2013).

İnsan yaşamında, özellikle eğitiminin kritik bir değer taşıdığı erken çocukluk döneminde, gelişim alanlarına ait özelliklerin belirlenmesi, ölçülmesi ve normlarla karşılaştırılması pek çok açıdan önemlidir. Çünkü gelişimsel değerlendirme, sadece çocukların gelişimini anlama ve destekleme sürecinde önemli bir araç değil, eğitim programlarının kalitesini belgelemek ve değerlendirmek için de oldukça büyük bir öneme sahiptir. Unutulmamalıdır ki eğitim programlarının hazırlanması ve geliştirilmesi süreçleri, bireylerin gelişim dönemlerinde gösterdikleri özellikler göz önünde bulundurularak planlanmalıdır (Epstein vd., 2004; Tepeli, 2007; Tunçeli & Zembat, 2017).

Çoğu erken çocukluk eğitimcisi, bir çocuk hakkında ne geliştirmek istedikleri sorulduğunda çocuğun tüm gelişimini gösteren, zayıf ve güçlü yönlerini içeren bir profil oluşturmak istediklerinden bahsedeceklerdir. Bu, ancak uygun bir gelişimsel değerlendirme yöntemi ile mümkündür. Çünkü bu sayede eğitimciler programın hedefleri ve becerileri doğrultusunda her bir çocuğun gelişimi için kat ettiği mesafeyi görebilir. Eğitim süreci boyunca eğitimcilerin çocukları gözlemlemeleri, değerlendirmeleri ve bireysel olarak çocukların ilerlemelerine yardımcı olmak için öğrenme sürecini uyarlamaları gerekmektedir. Bu uyarlama; çocuk gruplarının ayarlanması, günlük planlar, eğitimci-çocuk etkileşiminin doğası veya verilen desteğin türü gibi pek çok farklı şekilde olabilmektedir (Aydoğan, 2015; Core Knowledge Foundation, 2013; Curtis, 2002).

Ebeveynler, erken çocukluk dönemindeki çocukları için gelişimsel değerlendirme ve gelişimsel destek fırsatlarının artırılmasını istemektedir. Çünkü ebeveynlerin birçoğu çocuklarının gelişimi ve davranışları hakkında bilgi ve destek alma konusunda sıkıntılar yaşadıklarını belirtmektedirler. Çok alanlı gelişimsel değerlendirme araçlarını kullanmak, profesyoneller için aynı anda birden fazla alanda gelişimsel risk taşıyan çocukları belirlemek için uygun bir yöntemdir. Ancak profesyonel bir uygulayıcı ihtiyacı bulunan gelişimsel değerlendirme araçlarının kullanılması profesyonel azlığı, zaman ve kaynakların kısıtlılığı gibi nedenlerden dolayı özellikle gelişimsel risk altındaki çocukların erken dönemde belirlenmesi ve gerekli önlemlerin alınması açısından da büyük bir sorun teşkil etmektedir. Bu nedenle kısa, etkili ve hızlı bir şekilde uygulanıp raporlanabilen bir değerlendirme aracı geliştirmek, erken müdahale için kritik öneme sahiptir (Halfon vd., 2005; Hwang vd., 2015; Restall & Borton, 2009).

Çocuk okul saatleri dışındaki zamanının büyük bir bölümünü ailesiyle geçirdiği için aile çocuk hakkında öğretmenden veya bir başka profesyonelden daha fazla bilgi sahibidir. Bu nedenle de ailelerin çocukları ile ilgili sunabilecekleri objektif bilgiler değerlendirme için önemli bir kaynaktır. Uzun yıllardan beri araştırmalar, ebeveynlerin çoğunun çocukların mevcut gelişimleri hakkında doğru bilgiler sunabileceğini göstermektedir. Bu noktadan hareketle okullarda veya diğer kurumlarda ebeveyn görüşlerine dayalı, dili anlaşılır, kültüre uygun, kolay

raporlanabilir, geçerli ve güvenilir bir gelişimsel değerlendirme için diğer türlere göre zaman ve maliyet açısından daha avantajlı olduğu, çocuğun doğal ortamında gözlemine dayalı, kolay kullanımı sayesinde zaman içerisinde tekrarlanarak gelişimin takip edilmesini sağladığı, ayrıca ailelerin çocuk gelişimi hakkında bilgilerini ve yaşam kalitelerini artırdığı görülmüştür (Caselman & Self, 2008; Committee on Children With Disabilities, 2001; Glascoe vd., 1997; Glascoe & Dworkin, 1995; Ireton, 1992; Liao vd., 2014; Poon vd., 2010).

Tüm bu bilgilerden hareketle bu çalışmada; ebeveyn görüşlerine dayalı, güvenilir, geçerli ve norm referanslı bir gelişimsel değerlendirme aracı ile 48-72 ay aralığındaki çocukların bilişsel gelişim, dil gelişimi, sosyal-duygusal gelişim, kaba motor gelişim, ince motor gelişim ve öz bakım becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma genel tarama modelinde tasarlanmıştır. 48-72 ay aralığındaki çocukların gelişimsel özelliklerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi üzerinde çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Bu çalışmada verilerin toplanma süreci nedeniyle ulaşılabilen ve araştırmaya katılmayı kabul edenler örnekleme alındığı için olasılığa dayalı olmayan örnekleme yöntemlerinden kolay örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çok yaygın bir şekilde kullanılan bu teknikte esas olan nokta gönüllü olanların araştırmaya katılmasıdır. En kolay ulaşılan katılımcı en uygun olanıdır ve ihtiyaç duyulan büyüklüğe ulaşıncaya kadar araştırmaya devam edilir (Coşkun vd., 2017). Araştırmada Türkiye genelinden; 48-53 ay aralığında 304, 54-59 ay aralığında 218, 60-65 ay aralığında 270 ve 66-72 ay aralığında 307 olmak üzere toplam 1099 çocuk hakkında ebeveynleri aracılığıyla bilgi toplanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu

Çalışma grubunun demografik özellikleri konusunda bilgi edinebilmek için kullanılan formda çocuğun; doğum tarihi, cinsiyeti, okul öncesi eğitim kurumuna devam etme durumu, tıbbi veya eğitsel tanı durumu yanında ailedeki toplam çocuk sayısı, bilgi edinilen ebeveynin cinsiyeti, yaşı, yaşadığı il, eğitim durumu, eş eğitim durumu ve ailenin aylık toplam geliri bilgileri yer almaktadır.

Selçuk Gelişimsel Değerlendirme Envanteri (SEGDE)

Köroğlu (2021) tarafından doktora tezi kapsamında; ebeveyn görüşleri doğrultusunda 48-72 ay aralığındaki çocukların gelişimsel değerlendirmesini çevrimiçi yöntemlerle güvenilir ve geçerli şekilde norm referanslı olarak yapabilmek amacıyla geliştirilen Selçuk Gelişimsel Değerlendirme Envanteri; 48-53 ay 30 gün, 54-59 ay 30 gün, 60-65 ay 30 gün ve 66-72 ay 30 gün olmak üzere dört ayrı formdan oluşmaktadır. Her formun başlangıcında çocuk ve aileyle ilgili bilgilerin alınacağı bir bölüm ve ilgili ay aralığının gelişimsel özelliklerini niteleyecek bilişsel gelişim, dil gelişimi, sosyal-duygusal gelişim, kaba motor gelişim, ince motor gelişim, öz bakım becerileri olmak üzere toplam 6 alt ölçek bulunmaktadır. Ölçeğin güvenilirliğini değerlendirmek için iç tutarlık ölçütleri olarak madde-toplam puan

korelasyonu (tüm maddeler için $r > 0.20$), alt-üst grup madde ortalama puanları arasındaki farkın analizi (tüm maddeler için $p < 0.01$), iki yarı test güvenilirliği ($r = 0.738 - 0.791$ arası) ve Cronbach alfa güvenilirliği (alt testler için $\alpha = 0.50 - 0.735$ arası ve tüm testler için $\alpha = 0.827 - 0.869$ arası) incelenmiştir. Dış tutarlık ölçütleri olarak da test-tekrar test (alt testler için $r = 0.538 - 0.942$ arası ve tüm testler için $r = 0.903 - 0.942$ arası) ve gözlemciler arası tutarlık (alt testler için $r = 0.717 - 0.936$ arasında ve tüm testler için $r = 0.868 - 0.922$ arası) incelenmiştir. Geçerliliğini değerlendirmek için ise kapsam geçerliği (tüm testler için $KG\hat{I} > 0.8$), yapı geçerliği (DFA için χ^2/sd , GFI, AGFI, NFI, CFI, RMSEA, RMR değerleri tüm gelişim alanları için mükemmel veya kabul edilebilir uyum aralığında) ve ölçüt bağımlı geçerliği (AGTE ile tüm testler için $r = 0.773 - 0.873$ arası) incelenmiştir. Yapılan incelemeler neticesinde SEGDE'nin güvenilir ve geçerli bir araç olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ölçeklerde yer alan maddeler değerlendirme ölçütlerine göre "Evet" (2 puan), "Bazen" (1 puan) ve "Henüz Değil" (0 puan) olarak yanıtlanmaktadır. Alt ölçek içerisindeki maddelere verilen yanıtların toplam puanı o gelişim alanı için çocuğun ham puanını vermektedir. İlgili ham puan çocuğun yaş grubuna uygun norm değerleriyle karşılaştırıldığında gelişimin normal, riskli ya da gecikmiş olduğu hakkında bilgi vermektedir. Norm referans değerleri çalışmada yer almaktadır. Her bir alt ölçek diğerlerinden bağımsız olarak kullanılabilir ve yorumlanabilmektedir.

Veriler ve Toplanması

Araştırma kapsamında veri toplama işlemi 2021 yılının Mart ve Nisan ayları içerisinde çevrimiçi yöntemler ile gerçekleştirilmiştir. Ebeveyn görüşlerine dayalı olarak çocukların gelişimsel değerlendirmesini yapabilmeyi amaçlayan SEGDE, gönüllü onam formu ve uygulama yönergesi Google Formlar aracılığıyla ilgili yaş grubunda çocuk sahibi ebeveynlere çevrimiçi ortamlardan ulaştırılmıştır. Ulaşılan ebeveynlerden gönüllü olanlar araştırmaya katılmış ve 1099 ebeveyn den çocukları hakkında veri elde edilmiştir.

Etik Kurul Onayı

Bu araştırma için Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu tarafından 24/02/2021 tarihinde 2021/206 sayılı karar ile etik kurul onayı alınmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma; 2021 yılının Mart ve Nisan ayları içerisinde Türkiye genelinde çevrimiçi yöntemlerle ulaşılabilen çalışmaya gönüllü katılmak isteyen 48-72 ay aralığında herhangi bir tanı almamış, normal gelişim gösteren çocuk sahibi, ebeveynlerden elde edilen verilerle sınırlıdır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizine başlanmadan önce tüm yaş grupları için normallik sınaması yapılmış ve;

- 48-53 ay 30 gün formunda incelenecek tüm boyutlardan dil gelişimi dışında kalanların basıklık ve çarpıklık katsayılarının -2 ve +2 arasında yer aldığı,
- 54-59 ay 30 gün formunda incelenecek tüm alt boyutlardan bilişsel, dil ve kaba motor gelişim dışında kalanların basıklık ve çarpıklık katsayılarının -2 ve +2 arasında yer aldığı,
- 60-65 ay 30 gün formunda incelenecek tüm boyutların basıklık ve çarpıklık katsayılarının -2 ve +2 arasında yer aldığı,

- 66-72 ay 30 gün formunda incelenecek tüm boyutların basıklık ve çarpıklık katsayılarının -2 ve +2 arasında yer aldığı görülmüştür.

Buna göre basıklık ve çarpıklık değerleri -2 ve +2 arasında kalan verilerin analizinde normal dağılım gösterdiği için parametrik testler kullanılmış, diğerleri için ise parametrik olmayan testler kullanılmıştır (George & Mallery, 2010).

Çocukların gelişimlerinin cinsiyet, okul öncesi eğitim kurumuna devam etme, ailedeki toplam çocuk sayısı değişkenlerine göre sınanmasında normal dağılım gösteren verilerde Bağımsız Örneklem T-Testi, normal dağılım göstermeyen verilerde Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. T-testleri sonucunda ortaya çıkan farkın etki büyüklüğünü hesaplamak için ise Cohen's d testi kullanılmıştır.

Çocukların gelişimlerinin anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu değişkenlerine göre sınanmasında normal dağılım gösteren verilerde Tek Yönlü Varyans Analizi, normal dağılım göstermeyen verilerde Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda ortaya çıkan farkın yönünü incelemek için Post Hoc testlerinden Bonferroni; Kruskal Wallis H Testinde de farkların kaynağını incelemek için Mann-Whitney U testi kullanılmıştır.

Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde çalışma grubunda yer alan 48-72 aylık çocukların SEGDE formlarında yer alan alt testlerin puan ortalamalarının cinsiyet, okul öncesi eğitim kurumuna devam etme, ailedeki toplam çocuk sayısı, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu değişkenlerine göre incelenmesine yönelik analizlerin sonuçları yer almaktadır. Sonuçlar değişkenlere uygun başlıklar altında sunulmuştur.

Yapılan analizlerde ortalamalar arası anlamlı fark görülen T-testi sonuçlarında etki büyüklüğünü hesaplayabilmek adına Cohen's d etki büyüklüğünden faydalanılmıştır. Cohen's d katsayıları 0-0.1 arasında etki yok, 0.2-0.4 arasında düşük etki, 0.5-0.7 arasında orta etki ve 0.8 ve üzerinde yüksek etki olarak yorumlanmaktadır (Cohen, 1988).

Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular

Bu bölümde 48-72 aylık çocukların SEGDE puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre yapılan analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 1. 48-53 Ay 30 Gün Grubundaki Çocukların SEGDE Ortalama Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	n	\bar{X}	S	t	p	Cohen's d
Bilişsel Gelişim	Kız	152	13.05	1.339	5.107	.000*	0.59
	Erkek	152	12.13	1.756			
Sosyal Duygusal Gelişim	Kız	152	13.72	1.770	3.423	.001*	0.39
	Erkek	152	12.97	2.041			
Kaba Motor Gelişim	Kız	152	10.53	1.432	.567	.571	
	Erkek	152	10.42	1.785			
İnce Motor Gelişim	Kız	152	12.41	1.701	5.235	.000*	0.60
	Erkek	152	11.23	2.191			
Öz Bakım Becerileri	Kız	152	12.90	2.287	6.203	.000*	0.71
	Erkek	152	11.06	2.859			

*p<0.01 (Tüm Gruplar için sd=302, N=304)

Tablo 2. 48-53 Ay 30 Gün Grubundaki Çocukların SEGDE Ortalama Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Cinsiyet	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Dil Gelişimi	Kız	152	156.41	23775	10957	.367
	Erkek	152	148.59	22585		

Tablo 1 ve 2 incelendiğinde 48-53 ay 30 gün grubundaki çocukların SEGDE alt testleri puan ortalamalarında bilişsel gelişim (orta etki düzeyi), sosyal duygusal gelişim (düşük etki düzeyi), ince motor gelişim (orta etki düzeyi) ve öz bakım becerileri (orta etki düzeyi) alanlarında kız çocuklar lehine anlamlı fark olduğu ($p<0.01$); diğer gelişim alanlarına ait puan ortalamalarında cinsiyete göre anlamlı fark olmadığı ($p>0.05$) görülmektedir.

Tablo 3. 54-59 Ay 30 Gün Grubundaki Çocukların SEGDE Ortalama Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	n	\bar{X}	S	t	p
Sosyal Duygusal Gelişim	Kız	105	9.60	1.779	.836	.404
	Erkek	113	9.40	1.781		
İnce Motor Gelişim	Kız	105	10.38	2.528	1.084	.280
	Erkek	113	9.99	2.763		
Öz Bakım Becerileri	Kız	105	10.10	2.314	.423	.673
	Erkek	113	9.96	2.244		

(Tüm Gruplar için $sd=216$, $N=218$)

Tablo 4. 54-59 Ay 30 Gün Grubundaki Çocukların SEGDE Ortalama Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Cinsiyet	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Bilişsel Gelişimi	Kız	105	121.38	12744.50	4685.5	.005*
	Erkek	113	98.46	11126.50		
Dil Gelişimi	Kız	105	116.08	12188.50	5241.5	.123
	Erkek	113	103.38	11682.50		
Kaba Motor Gelişimi	Kız	105	107.31	11267.50	5702.5	.611
	Erkek	113	111.54	12603.50		

* $p<0.01$

Tablo 3 ve 4 incelendiğinde 54-59 ay 30 gün grubundaki çocukların SEGDE alt testleri puan ortalamalarında bilişsel gelişim alanında kız çocukları lehine anlamlı fark olduğu ($p<0.01$); diğer gelişim alanlarına ait puan ortalamalarında cinsiyete göre anlamlı fark olmadığı ($p>0.05$) görülmektedir.

Tablo 5. 60-65 Ay 30 Gün Grubundaki Çocukların SEGDE Ortalama Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	n	\bar{X}	S	t	p	Cohen's d
Bilişsel Gelişim	Kız	121	14.80	1.525	2.728	.007*	0.34
	Erkek	149	14.19	2.058			
Dil Gelişimi	Kız	121	12.40	1.514	3.739	.000*	0.47
	Erkek	149	11.43	2.524			
Sosyal Duygusal Gelişim	Kız	121	13.35	1.843	2.759	.006*	0.34
	Erkek	149	12.70	1.950			
Kaba Motor Gelişim	Kız	121	11.84	2.168	1.471	.143	
	Erkek	149	11.44	2.332			
İnce Motor Gelişim	Kız	121	12.40	2.002	2.547	.011**	0.32
	Erkek	149	11.66	2.632			
Öz Bakım Becerileri	Kız	121	13.22	2.424	4.160	.000*	0.51
	Erkek	149	11.90	2.736			

* $p<0.01$, ** $p<0.05$ (Tüm Gruplar için $sd=268$, $N=270$)

Tablo 5 incelendiğinde 60-65 ay 30 gün grubundaki çocukların SEGDE alt testleri puan ortalamalarında bilişsel gelişim (düşük etki düzeyi), dil gelişimi (düşük etki düzeyi), sosyal duygusal gelişim (düşük etki düzeyi), ince motor gelişim (düşük etki düzeyi) ve öz bakım becerileri (orta etki düzeyi) alanlarında kız çocukları lehine anlamlı fark olduğu ($p < 0.01$, $p < 0.05$); kaba motor gelişim alanına ait puan ortalamalarında ise cinsiyete göre anlamlı fark olmadığı ($p > 0.05$) görülmektedir.

Tablo 6. 66-72 Ay 30 Gün Grubundaki Çocukların SEGDE Ortalama Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	n	\bar{X}	S	t	p	Cohen's d
Bilişsel Gelişim	Kız	150	13.03	2.130	.122	.903	
	Erkek	157	12.99	2.576			
Dil Gelişimi	Kız	150	11.60	2.343	-.664	.507	
	Erkek	157	11.77	2.160			
Sosyal Duygusal Gelişim	Kız	150	12.89	2.110	.376	.707	
	Erkek	157	12.80	2.105			
Kaba Motor Gelişim	Kız	150	11.25	2.198	1.405	.161	
	Erkek	157	10.87	2.451			
İnce Motor Gelişim	Kız	150	12.45	1.759	4.813	.000*	0.55
	Erkek	157	11.16	2.789			
Öz Bakım Becerileri	Kız	150	13.01	2.419	1.706	.089	
	Erkek	157	12.52	2.676			

* $p < 0.01$, (Tüm Gruplar için $sd=305$, $N=307$)

Tablo 6 incelendiğinde 66-72 ay 30 gün grubundaki çocukların SEGDE alt testleri puan ortalamalarında ince motor gelişim (düşük etki düzeyi) alanında kız çocukları lehine anlamlı fark olduğu ($p < 0.01$); diğer gelişim alanlarına ait puan ortalamalarında ise cinsiyete göre anlamlı fark olmadığı ($p > 0.05$) görülmektedir.

Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Etme Değişkenine İlişkin Bulgular

Bu bölümde 48-72 aylık çocukların SEGDE puan ortalamalarının okul öncesi eğitim kurumuna devam etme değişkenine göre yapılan analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 7. 48-53 Ay 30 Gün Grubundaki Çocukların SEGDE Ortalama Puanlarının Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Etme Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları

	OÖEKDE	n	\bar{X}	S	t	p	Cohen's d
Bilişsel Gelişim	Hayır	184	12.42	1.747	-2.279	.023**	-0.27
	Evet	120	12.85	1.382			
Sosyal Duygusal Gelişim	Hayır	184	13.08	2.019	-2.931	.004*	-0.35
	Evet	120	13.74	1.756			
Kaba Motor Gelişim	Hayır	184	10.51	1.550	.408	.683	
	Evet	120	10.43	1.718			
İnce Motor Gelişim	Hayır	184	11.56	2.037	-2.768	.006*	-0.33
	Evet	120	12.22	2.001			
Öz Bakım Becerileri	Hayır	184	11.66	2.938	-2.562	.011**	-0.31
	Evet	120	12.48	2.344			

* $p < 0.01$, ** $p < 0.05$ (Tüm Gruplar için $sd=302$, $N=304$)

Tablo 8. 48-53 Ay 30 Gün Grubundaki Çocukların SEGDE Ortalama Puanlarının Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Etme Değişkenine Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	OÖEKDE	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Dil Gelişimi	Hayır	184	148.22	27272	10252	.221
	Evet	120	159.07	19088		

Tablo 7 ve 8 incelendiğinde 48-53 ay 30 gün grubundaki çocukların SEGDE alt testleri puan ortalamalarında bilişsel gelişim (düşük etki düzeyi), sosyal duygusal gelişim (düşük etki düzeyi), ince motor gelişim (düşük etki düzeyi) ve öz bakım becerileri (düşük etki düzeyi) alanlarında okul öncesi eğitim kurumuna devam eden

çocuklar lehine anlamlı fark olduğu ($p < 0.01$ ve $p < 0.05$); diğer gelişim alanlarına ait puan ortalamalarında okul öncesi eğitim kurumuna devam etme değişkenine göre fark olmadığı ($p > 0.05$) görülmektedir.

Tablo 9. 54-59 Ay 30 Gün Grubundaki Çocukların SEGDE Ortalama Puanlarının Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Etme Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları

	OÖEKDE	n	\bar{X}	S	t	p	Cohen's d
Sosyal Duygusal Gelişim	Hayır	114	9.25	1.759	-2.111	.036**	-0.29
	Evet	104	9.76	1.771			
İnce Motor Gelişim	Hayır	114	9.44	2.939	-4.500	.000*	-0.61
	Evet	104	10.99	2.022			
Öz Bakım Becerileri	Hayır	114	9.61	2.386	-2.920	.004*	-0.40
	Evet	104	10.49	2.057			

* $p < 0.01$, ** $p < 0.05$ (Tüm Gruplar için $sd=216$, $N=218$)

Tablo 10. 54-59 Ay 30 Gün Grubundaki Çocukların SEGDE Ortalama Puanlarının Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Etme Değişkenine Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	OÖEKDE	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Bilişsel Gelişimi	Hayır	114	101.51	11572.50	5017.5	.042*
	Evet	104	118.25	12298.50		
Dil Gelişimi	Hayır	114	102.30	11662.00	5107	.067
	Evet	104	117.39	12209.00		
Kaba Motor Gelişimi	Hayır	114	108.18	12333.00	5778	.740
	Evet	104	110.94	11538.00		

* $p < 0.05$

Tablo 9 ve 10 incelendiğinde 54-59 ay 30 gün grubundaki çocukların SEGDE alt testleri puan ortalamalarında sosyal duygusal gelişim (düşük etki düzeyi), ince motor gelişim (orta etki düzeyi), öz bakım becerileri (düşük etki düzeyi) ve bilişsel gelişim alanlarında okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuklar lehine anlamlı fark olduğu ($p < 0.01$ ve $p < 0.05$); diğer gelişim alanlarına ait puan ortalamalarında okul öncesi eğitim kurumuna devam etme değişkenine göre fark olmadığı ($p > 0.05$) görülmektedir.

Tablo 11. 60-65 Ay 30 Gün Grubundaki Çocukların SEGDE Ortalama Puanlarının Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Etme Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları

	OÖEKDE	n	\bar{X}	S	t	p
Bilişsel Gelişim	Hayır	93	14.24	2.008	-1.452	.148
	Evet	177	14.58	1.773		
Dil Gelişimi	Hayır	93	11.58	2.460	-1.565	.119
	Evet	177	12.02	2.013		
Sosyal Duygusal Gelişim	Hayır	93	13.03	1.832	.245	.807
	Evet	177	12.97	1.978		
Kaba Motor Gelişim	Hayır	93	11.65	2.083	.140	.889
	Evet	177	11.60	2.360		
İnce Motor Gelişim	Hayır	93	11.72	2.585	-1.337	.182
	Evet	177	12.13	2.284		
Öz Bakım Becerileri	Hayır	93	12.44	2.776	-.230	.819
	Evet	177	12.52	2.633		

(Tüm Gruplar için $sd=268$, $N=270$)

Tablo 11 incelendiğinde 60-65 ay 30 gün grubundaki çocukların SEGDE alt testleri puan ortalamalarında okul öncesi eğitim kurumuna devam etme değişkenine göre anlamlı fark olmadığı ($p > 0.05$) görülmektedir.

Tablo 12. 66-72 Ay 30 Gün Grubundaki Çocukların SEGDE Ortalama Puanlarının Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Etme Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları

	OÖEKDE	n	\bar{X}	S	t	p	Cohen's d
Bilişsel Gelişim	Hayır	88	12.51	2.828	-2.358	.019*	-0.28
	Evet	219	13.21	2.125			
Dil Gelişimi	Hayır	88	11.61	2.331	-.363	.717	
	Evet	219	11.72	2.220			

Sosyal Duygusal Gelişim	Hayır	88	12.59	2.216	-1.318	.188
	Evet	219	12.94	2.055		
Kaba Motor Gelişim	Hayır	88	10.92	2.413	-.641	.522
	Evet	219	11.11	2.306		
İnce Motor Gelişim	Hayır	88	11.49	2.767	-1.374	.171
	Evet	219	11.91	2.271		
Öz Bakım Becerileri	Hayır	88	12.89	2.894	.552	.582
	Evet	219	12.71	2.421		

* $p < 0.05$, (Tüm Gruplar için $sd=305$, $N=307$)

Tablo 12 incelendiğinde 66-72 ay 30 gün grubundaki çocukların SEGDE alt testleri puan ortalamalarında bilişsel gelişim (düşük etki düzeyi) alanında okul öncesi eğitim kurumuna devam edenler lehine fark olduğu ($p < 0.05$); diğer gelişim alanlarında ise puan ortalamalarında okul öncesi eğitim kurumuna devam etme değişkenine göre anlamlı fark olmadığı ($p > 0.05$) görülmektedir.

Ailedeki Toplam Çocuk Sayısı Değişkenine İlişkin Bulgular

Bu bölümde 48-72 aylık çocukların SEGDE puan ortalamalarının ailedeki toplam çocuk sayısı değişkenine göre yapılan analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 13. 48-53 Ay 30 Gün Grubundaki Çocukların SEGDE Ortalama Puanlarının Ailedeki Toplam Çocuk Sayısı Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları

	Çocuk Sayısı	n	\bar{X}	S	t	p	Cohen's d
Bilişsel Gelişim	Tek Çocuk	156	12.69	1.479	1.141	.255	
	2 ve Daha Fazla	148	12.48	1.763			
Sosyal Duygusal Gelişim	Tek Çocuk	156	13.23	1.944	-1.026	.306	
	2 ve Daha Fazla	148	13.46	1.943			
Kaba Motor Gelişim	Tek Çocuk	156	10.4359	1.66629	-.491	.624	
	2 ve Daha Fazla	148	10.5270	1.56686			
İnce Motor Gelişim	Tek Çocuk	156	11.76	2.029	-.492	.623	
	2 ve Daha Fazla	148	11.88	2.067			
Öz Bakım Becerileri	Tek Çocuk	156	11.67	2.767	-2.014	.045*	-0.23
	2 ve Daha Fazla	148	12.30	2.692			

* $p < 0.05$ (Tüm Gruplar için $sd=302$, $N=304$)

Tablo 14. 48-53 Ay 30 Gün Grubundaki Çocukların SEGDE Ortalama Puanlarının Ailedeki Toplam Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Çocuk Sayısı	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Dil Gelişimi	Tek Çocuk	156	152.77	23832	11502	.949
	2 ve Daha Fazla	148	152.22	22528		

Tablo 13 ve 14 incelendiğinde 48-53 ay 30 gün grubundaki çocukların SEGDE alt testleri puan ortalamalarında öz bakım becerileri (düşük etki düzeyi) alanında ailedeki toplam çocuk sayısının 2 ve daha fazla olanlar lehine anlamlı fark olduğu ($p < 0.05$); diğer gelişim alanlarına ait puan ortalamalarında ailedeki toplam çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı fark olmadığı ($p > 0.05$) görülmektedir.

Tablo 15. 54-59 Ay 30 Gün Grubundaki Çocukların SEGDE Ortalama Puanlarının Ailedeki Toplam Çocuk Sayısı Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları

	Çocuk Sayısı	n	\bar{X}	S	t	p
Sosyal Duygusal Gelişim	Tek Çocuk	70	9.39	1.804	-.625	.532
	2 ve Daha Fazla	148	9.55	1.770		
İnce Motor Gelişim	Tek Çocuk	70	10.29	2.767	.408	.684
	2 ve Daha Fazla	148	10.13	2.606		
Öz Bakım Becerileri	Tek Çocuk	70	9.91	2.400	-.505	.614
	2 ve Daha Fazla	148	10.08	2.218		

(Tüm Gruplar için $sd=216$, $N=218$)

Tablo 16. 54-59 Ay 30 Gün Grubundaki Çocukların SEGDE Ortalama Puanlarının Ailedeki Toplam Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Çocuk Sayısı	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Bilişsel Gelişimi	Tek Çocuk	70	118.63	8304.00	4541	.127
	2 ve Daha Fazla	148	105.18	15567.00		
Dil Gelişimi	Tek Çocuk	70	122.72	8590.50	4254.5	.027*
	2 ve Daha Fazla	148	103.25	15280.50		
Kaba Motor Gelişimi	Tek Çocuk	70	100.97	7068.00	4583	.158
	2 ve Daha Fazla	148	113.53	16803.00		

*p<0.05

Tablo 15 ve 16 incelendiğinde 54-59 ay 30 gün grubundaki çocukların SEGDE alt testleri puan ortalamalarında dil gelişimi alanında ailede tek çocuk olanlar lehine anlamlı fark olduğu ($p<0.05$); diğer gelişim alanlarına ait puan ortalamalarında ailedeki toplam çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı fark olmadığı ($p>0.05$) görülmektedir.

Tablo 17. 60-65 Ay 30 Gün Grubundaki Çocukların SEGDE Ortalama Puanlarının Ailedeki Toplam Çocuk Sayısı Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları

	Çocuk Sayısı	n	\bar{X}	S	t	p	Cohen's d
Bilişsel Gelişim	Tek Çocuk	86	14.87	1.540	2.494	.013**	0.34
	2 ve Daha Fazla	184	14.27	1.968			
Dil Gelişimi	Tek Çocuk	86	12.77	1.584	4.825	.000*	0.67
	2 ve Daha Fazla	184	11.45	2.297			
Sosyal Duygusal Gelişim	Tek Çocuk	86	13.16	1.714	.993	.322	
	2 ve Daha Fazla	184	12.91	2.017			
Kaba Motor Gelişim	Tek Çocuk	86	11.63	2.142	.046	.963	
	2 ve Daha Fazla	184	11.61	2.325			
İnce Motor Gelişim	Tek Çocuk	86	12.13	2.184	.651	.515	
	2 ve Daha Fazla	184	11.92	2.490			
Öz Bakım Becerileri	Tek Çocuk	86	12.28	2.802	-.895	.371	
	2 ve Daha Fazla	184	12.59	2.620			

*p<0.01, **p<0.05 (Tüm Gruplar için sd=268, N=270)

Tablo 17 incelendiğinde 60-65 ay 30 gün grubundaki çocukların SEGDE alt testleri puan ortalamalarında bilişsel gelişim (düşük etki düzeyi) ve dil gelişimi (orta etki düzeyi) alanlarında tek çocuklar lehine anlamlı fark olduğu ($p<0.01$, $p<0.05$); diğer gelişim alanlarına ait puan ortalamalarında ailedeki toplam çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı fark olmadığı ($p>0.05$) görülmektedir.

Tablo 18. 66-72 Ay 30 Gün Grubundaki Çocukların SEGDE Ortalama Puanlarının Ailedeki Toplam Çocuk Sayısı Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları

	Çocuk Sayısı	n	\bar{X}	S	t	p	Cohen's d
Bilişsel Gelişim	Tek Çocuk	100	13.42	2.275	2.125	.034**	0.26
	2 ve Daha Fazla	207	12.81	2.387			
Dil Gelişimi	Tek Çocuk	100	12.04	2.108	1.918	.056	
	2 ve Daha Fazla	207	11.52	2.300			
Sosyal Duygusal Gelişim	Tek Çocuk	100	12.92	1.947	.460	.646	
	2 ve Daha Fazla	207	12.80	2.180			
Kaba Motor Gelişim	Tek Çocuk	100	11.34	2.075	1.488	.138	
	2 ve Daha Fazla	207	10.92	2.443			
İnce Motor Gelişim	Tek Çocuk	100	11.89	2.136	.510	.610	
	2 ve Daha Fazla	207	11.74	2.558			
Öz Bakım Becerileri	Tek Çocuk	100	12.00	2.836	-3.681	.000*	-0.43
	2 ve Daha Fazla	207	13.13	2.339			

*p<0.01, **p<0.05 (Tüm Gruplar için sd=305, N=307)

Tablo 18 incelendiğinde 66-72 ay 30 gün grubunda yer alan çocukların SEGDE alt testleri puan ortalamalarında bilişsel gelişim (düşük etki düzeyi) alanında ailede tek çocuklar lehine ($p<0.05$), öz bakım becerileri (düşük etki düzeyi) alanında ailede 2 ve daha fazla çocuk lehine anlamlı fark olduğu ($p<0.01$); diğer gelişim alanlarına ait puan ortalamalarında ailedeki toplam çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı fark olmadığı ($p>0.05$) görülmektedir.

Anne Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular

Bu bölümde 48-72 aylık çocukların SEGDE puan ortalamalarının anne eğitim durumu değişkenine göre yapılan analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 19. 48-53 Ay 30 Gün Grubundaki Çocukların SEGDE Ortalama Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Gelişim Alanı	Anne Eğitim Durumu	n	\bar{X}	SS	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Bilişsel Gelişim	1.İlköğretim	7	10.57	2.299	Gruplar Arası	87.462	4	21.866	9.180	.000*	1<3
	2.Lise	41	11.78	2.116							1<4
	3.Ön Lisans	38	12.37	1.731							1<5
	4.Lisans	186	12.73	1.408							2<4
	5.Lisansüstü	32	13.50	.880	2<5						
	Toplam	304	12.59	1.624	3<5						
Sosyal Duygusal Gelişim	1.İlköğretim	7	13.29	.951	Gruplar Arası	41.047	4	10.262	2.781	.027**	2<5
	2.Lise	41	12.56	2.237							
	3.Ön Lisans	38	13.08	1.699							
	4.Lisans	186	13.47	1.901							
	5.Lisansüstü	32	13.91	1.990							
	Toplam	38	13.08	1.699							
Kaba Motor Gelişim	1.İlköğretim	7	10.0000	1.63299	Gruplar Arası	2.872	4	.718	.272	.896	
	2.Lise	41	10.4146	1.49959							
	3.Ön Lisans	38	10.5263	1.26783							
	4.Lisans	186	10.4731	1.70273							
	5.Lisansüstü	32	10.6563	1.67735							
	Toplam	304	10.4803	1.61662							
İnce Motor Gelişim	1.İlköğretim	7	10.86	2.340	Gruplar Arası	37.952	4	9.488	2.308	.058	
	2.Lise	41	11.32	2.350							
	3.Ön Lisans	38	11.39	2.099							
	4.Lisans	186	11.95	1.965							
	5.Lisansüstü	32	12.41	1.775							
	Toplam	304	11.82	2.045							
Öz Bakım Becerileri	1.İlköğretim	7	12.57	2.760	Gruplar Arası	10.595	4	2.649	.349	.845	
	2.Lise	41	12.27	2.617							
	3.Ön Lisans	38	11.97	2.541							
	4.Lisans	186	11.85	2.856							
	5.Lisansüstü	32	12.22	2.562							
	Toplam	304	11.98	2.744							
					Toplam	2281.882	303				

* $p<0.01$, ** $p<0.05$

Tablo 20. 48-53 Ay 30 Gün Grubundaki Çocukların SEGDE Ortalama Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

	Anne Eğitim Durumu	n	Sıralar Ortalaması	χ^2	df	p	Anlamlı Fark
Dil Gelişimi	1.İlköğretim	7	95.00	19.426	4	.001*	1<4
	2.Lise	41	126.01				1<5
	3.Ön Lisans	38	126.08				2<4
	4.Lisans	186	162.13				2<5
	5.Lisansüstü	32	174.44				3<4

* $p<0.01$

Tablo 19 ve 20 incelendiğinde 48-53 ay 30 gün grubundaki çocukların SEGDE alt testleri puan ortalamalarının bilişsel gelişim, sosyal duygusal gelişim ve dil gelişimi alanlarında anne eğitim durumuna göre

anlamlı fark görülmektedir ($p<0.01$ ve $p<0.05$). Buna göre bilişsel gelişim alanında puan ortalamalarının çalışma grubunda yer alan annelerden ilköğretim, ön lisans, lisans ve lisansüstü mezunu olanlar arasında ön lisans, lisans ve lisansüstü mezunu olanlar lehine; lise, lisans ve lisansüstü mezunu olanlar arasında lisans ve lisansüstü mezunu olanlar lehine; ön lisans ve lisansüstü mezunu olanlar arasında ise lisansüstü mezunu olanlar lehine farklılaştığı görülmektedir. Ayrıca sosyal duygusal gelişim alanında puan ortalamalarının çalışma grubunda yer alan annelerden lise ve lisansüstü mezunu olanlar arasında lisansüstü mezunu olanlar lehine farklılaştığı görülmektedir. Bunun yanında dil gelişimi alanında puan ortalamalarının çalışma grubunda yer alan annelerden ilköğretim, lisans ve lisansüstü mezunu olanlar arasında lisans ve lisansüstü mezunu olanlar lehine, lise, lisans ve lisansüstü mezunu olanlar arasında lisans ve lisansüstü mezunu olanlar lehine, ön lisans, lisans ve lisansüstü mezunu olanlar arasında lisans ve lisansüstü mezunu olanlar lehine farklılaştığı görülmektedir.

Tablo 21. 54-59 Ay 30 Gün Grubundaki Çocukların SEGDE Ortalama Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Gelişim Alanı	Anne Eğitim Durumu	n	\bar{X}	SS	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Sosyal Duygusal Gelişim	1.İlköğretim	12	8.83	2.209	Gruplar Arası	35.961	4	8.990	2.944	.021**	2<5
	2.Lise	38	8.89	1.767							
	3.Ön Lisans	20	9.05	1.572							
	4.Lisans	122	9.70	1.728	Grup İçi	650.534	213	3.054			3<4
	5.Lisansüstü	26	10.04	1.708							
	Toplam	218	9.50	1.779							
Toplam					686.495	217					3<5
İnce Motor Gelişim	1.İlköğretim	12	7.83	4.041	Gruplar Arası	118.639	4	29.660	4.482	.002*	1<4
	2.Lise	38	9.79	2.484							
	3.Ön Lisans	20	9.45	2.544							
	4.Lisans	122	10.43	2.529	Grup İçi	1409.384	213	6.617			1<5
	5.Lisansüstü	26	11.23	2.046							
	Toplam	218	10.18	2.654							
Toplam					1528.023	217					
Öz Bakım Becerileri	1.İlköğretim	12	9.58	2.466	Gruplar Arası	10.076	4	2.519	.483	.749	
	2.Lise	38	10.39	2.200							
	3.Ön Lisans	20	9.85	2.601							
	4.Lisans	122	9.94	2.354	Grup İçi	1111.759	213	5.220			
	5.Lisansüstü	26	10.23	1.632							
	Toplam	218	10.03	2.274							
Toplam					1121.835	217					

* $p<0.01$, ** $p<0.05$

Tablo 22. 54-59 Ay 30 Gün Grubundaki Çocukların SEGDE Ortalama Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

	Anne Eğitim Durumu	n	Sıralar Ortalaması	χ^2	df	p	Anlamlı Fark
Bilişsel Gelişimi	1.İlköğretim	12	73.29	18.60	4	.001*	1<4
	2.Lise	38	80.66				
	3.Ön Lisans	20	110.13				
	4.Lisans	122	122.66				
	5.Lisansüstü	26	106.13				
Dil Gelişimi	1.İlköğretim	12	95.04	17.99	4	.001*	2<4
	2.Lise	38	76.38				
	3.Ön Lisans	20	100.10				
	4.Lisans	122	122.44				
	5.Lisansüstü	26	111.10				
Kaba Motor Gelişimi	1.İlköğretim	12	132.33	5.71	4	.222	2<5
	2.Lise	38	122.51				
	3.Ön Lisans	20	102.10				
	4.Lisans	122	102.59				
	5.Lisansüstü	26	118.04				

* $p<0.01$

Tablo 21 ve 22 incelendiğinde 54-59 ay 30 gün grubundaki çocukların SEGDE alt testleri puan ortalamalarının bilişsel gelişim, dil gelişimi, sosyal duygusal gelişim ve ince motor gelişim alanlarında anne eğitim durumuna göre anlamlı fark görülmektedir ($p < 0.01$ ve $p < 0.05$). Buna göre sosyal duygusal gelişim alanında puan ortalamalarının çalışma grubunda yer alan annelerden lise ve lisansüstü mezunu olanlar arasında lisansüstü mezunu olanlar lehine; ön lisans, lisans ve lisansüstü mezunu olanlar arasında ise lisans ve lisansüstü mezunu olanlar lehine farklılaştığı görülmektedir. İnce motor gelişim alanında puan ortalamalarının çalışma grubunda yer alan annelerden ilköğretim, lisans ve lisansüstü mezunu olanlar arasında lisans ve lisansüstü mezunu olanlar lehine farklılaştığı görülmektedir. Bilişsel gelişim alanında puan ortalamalarının çalışma grubunda yer alan annelerden ilköğretim ve lisans mezunu olanlar arasında lisans mezunu olanlar lehine; lise, ön lisans ve lisans mezunu olanlar arasında ise ön lisans ve lisans mezunu olanlar lehine farklılaştığı görülmektedir. Dil gelişimi alanında puan ortalamalarının çalışma grubunda yer alan annelerden lise, lisans ve lisansüstü mezunu olanlar arasında lisans ve lisansüstü mezunu olanlar lehine farklılaştığı görülmektedir.

Tablo 23. 60-65 Ay 30 Gün Grubundaki Çocukların SEGDE Ortalama Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Gelişim Alanı	Anne Eğitim Durumu	n	\bar{X}	SS	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Bilişsel Gelişim	1.İlköğretim	13	13.54	2.222	Gruplar Arası	52.590	4	13.147	3.966	.004*	2<3 2<5
	2.Lise	48	13.79	2.083							
	3.Ön Lisans	40	14.95	1.037							
	4.Lisans	134	14.51	1.965	Grup İçi	878.540	265	3.315			
	5.Lisansüstü	35	15.00	1.328							
	Toplam	270	14.46	1.860							
Dil Gelişimi	1.İlköğretim	13	12.46	1.266	Gruplar Arası	109.203	4	27.301	6.173	.000*	2<3 2<4 2<5
	2.Lise	48	10.67	2.571							
	3.Ön Lisans	40	12.38	1.564							
	4.Lisans	134	11.87	2.200	Grup İçi	1171.997	265	4.423			
	5.Lisansüstü	35	12.71	1.742							
	Toplam	270	11.87	2.182							
Sosyal Duygusal Gelişim	1.İlköğretim	13	12.77	1.833	Gruplar Arası	5.181	4	1.295	.346	.847	
	2.Lise	48	12.77	2.024							
	3.Ön Lisans	40	13.20	2.041							
	4.Lisans	134	13.04	1.851	Grup İçi	992.804	265	3.746			
	5.Lisansüstü	35	12.94	2.043							
	Toplam	270	12.99	1.926							
Kaba Motor Gelişim	1.İlköğretim	13	12.23	2.048	Gruplar Arası	24.122	4	6.030	1.179	.320	
	2.Lise	48	11.52	1.762							
	3.Ön Lisans	40	11.93	1.817							
	4.Lisans	134	11.67	2.402	Grup İçi	1355.586	265	5.115			
	5.Lisansüstü	35	10.97	2.781							
	Toplam	270	11.62	2.265							
İnce Motor Gelişim	1.İlköğretim	13	11.54	2.402	Gruplar Arası	36.216	4	9.054	1.592	.177	
	2.Lise	48	11.83	2.346							
	3.Ön Lisans	40	12.83	1.466							
	4.Lisans	134	11.81	2.695	Grup İçi	1506.751	265	5.686			
	5.Lisansüstü	35	12.09	1.946							
	Toplam	270	11.99	2.395							
Öz Bakım Becerileri	1.İlköğretim	13	12.54	2.696	Gruplar Arası	31.627	4	7.907	1.104	.355	
	2.Lise	48	12.38	2.811							
	3.Ön Lisans	40	13.30	2.151							
	4.Lisans	134	12.36	2.784	Grup İçi	1897.858	265	7.162			
	5.Lisansüstü	35	12.23	2.591							
	Toplam	270	12.49	2.678							

* $p < 0.01$

Tablo 23 incelendiğinde 60-65 ay 30 gün grubundaki çocukların SEGDE alt testleri puan ortalamalarının bilişsel gelişim ve dil gelişimi alanlarında anne eğitim durumuna göre anlamlı fark görülmektedir ($p < 0.01$). Buna

göre bilişsel gelişim alanında puan ortalamalarının çalışma grubunda yer alan annelerden lise, ön lisans ve lisansüstü mezunu olanlar arasında ön lisans ve lisans üstü mezunu olanlar lehine farklılaştığı görülmektedir. Dil gelişimi alanında ise puan ortalamalarının çalışma grubunda yer alan annelerden lise, ön lisans, lisans ve lisansüstü mezunu olanlar arasında ön lisans, lisans ve lisansüstü mezunu olanlar lehine farklılaştığı görülmektedir.

Tablo 24. 66-72 Ay 30 Gün Grubundaki Çocukların SEGDE Ortalama Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Gelişim Alanı	Anne Eğitim Durumu	n	\bar{X}	SS	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Bilişsel Gelişim	1.İlköğretim	26	11.73	3.562	Gruplar Arası	62.579	4	15.645	2.866	.023**	1<4
	2.Lise	61	12.90	2.508							
	3.Ön Lisans	43	12.74	2.812							
	4.Lisans	130	13.35	1.908	Grup İçi	1648.392	302	5.458			
	5.Lisansüstü	47	13.15	1.818							
	Toplam	307	13.01	2.365							
					Toplam	1710.971	306				
Dil Gelişimi	1.İlköğretim	26	10.27	2.507	Gruplar Arası	95.576	4	23.894	4.968	.001*	1<4 1<5
	2.Lise	61	11.25	2.521							
	3.Ön Lisans	43	11.51	2.463							
	4.Lisans	130	12.04	1.902	Grup İçi	1452.404	302	4.809			
	5.Lisansüstü	47	12.23	2.045							
	Toplam	307	11.69	2.249							
					Toplam	1547.980	306				
Sosyal Duygusal Gelişim	1.İlköğretim	26	11.77	2.084	Gruplar Arası	83.445	4	20.861	4.954	.001*	1<4 1<5
	2.Lise	61	12.38	1.854							
	3.Ön Lisans	43	12.40	2.372							
	4.Lisans	130	13.26	2.141	Grup İçi	1271.734	302	4.211			
	5.Lisansüstü	47	13.28	1.677							
	Toplam	307	12.84	2.104							
					Toplam	1355.179	306				
Kaba Motor Gelişim	1.İlköğretim	26	9.62	2.669	Gruplar Arası	69.404	4	17.351	3.278	.012**	1<4
	2.Lise	61	10.92	2.369							
	3.Ön Lisans	43	11.05	2.516							
	4.Lisans	130	11.38	2.183	Grup İçi	1598.654	302	5.294			
	5.Lisansüstü	47	11.13	2.102							
	Toplam	307	11.06	2.335							
					Toplam	1668.059	306				
İnce Motor Gelişim	1.İlköğretim	26	10.81	2.350	Gruplar Arası	70.954	4	17.739	3.096	.016**	1<4 1<5 2<4
	2.Lise	61	11.38	2.504							
	3.Ön Lisans	43	11.35	3.191							
	4.Lisans	130	12.19	2.273	Grup İçi	1730.284	302	5.729			
	5.Lisansüstü	47	12.15	1.628							
	Toplam	43	11.35	3.191							
					Toplam	1801.238	306				
Öz Bakım Becerileri	1.İlköğretim	26	13.00	1.766	Gruplar Arası	47.966	4	11.992	1.847	.120	
	2.Lise	61	12.03	2.476							
	3.Ön Lisans	43	12.65	2.733							
	4.Lisans	130	12.92	2.609	Grup İçi	1960.197	302	6.491			
	5.Lisansüstü	47	13.23	2.647							
	Toplam	307	12.76	2.562							
					Toplam	2008.163	306				

*p<0.01, **p<0.05

Tablo 24 incelendiğinde 66-72 ay 30 gün grubundaki çocukların SEGDE alt testleri puan ortalamalarının bilişsel gelişim, dil gelişimi, sosyal duygusal gelişim, kaba motor gelişim ve ince motor gelişim alanlarında anne eğitim durumuna göre anlamlı fark görülmektedir ($p<0.01$, $p<0.05$). Buna göre bilişsel gelişim alanında puan ortalamalarının çalışma grubunda yer alan annelerden ilköğretim ve lisans mezunu olanlar arasında lisans mezunu olanlar lehine farklılaştığı görülmektedir. Dil gelişimi alanında puan ortalamalarının çalışma grubunda yer alan annelerden ilköğretim, lisans ve lisansüstü mezunu olanlar arasında lisans ve lisansüstü mezunu olanlar lehine farklılaştığı görülmektedir. Sosyal duygusal gelişim alanında puan ortalamalarının çalışma grubunda yer alan annelerden ilköğretim, lisans ve lisansüstü mezunu olanlar arasında lisans ve lisansüstü mezunu olanlar lehine farklılaştığı görülmektedir. Kaba motor gelişim alanında puan ortalamalarının çalışma grubunda yer alan annelerden ilköğretim ve lisans mezunu olanlar arasında lisans mezunu olanlar lehine farklılaştığı görülmektedir. İnce motor

gelişim alanında puan ortalamalarının çalışma grubunda yer alan annelerden ilköğretim, lisans ve lisansüstü mezunu olanlar arasında lisans ve lisansüstü mezunu olanlar lehine; lise ve lisans mezunu olanlar arasında ise lisans mezunu olanlar lehine farklılaştığı görülmektedir.

Baba Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular

Bu bölümde 48-72 aylık çocukların SEGDE puan ortalamalarının baba eğitim durumu değişkenine göre yapılan analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 25. 48-53 Ay 30 Gün Grubundaki Çocukların SEGDE Ortalama Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Gelişim Alanı	Baba Eğitim Durumu	n	\bar{X}	SS	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Bilişsel Gelişim	1.İlköğretim	12	11.00	2.629	Gruplar Arası	66.461	4	16.615	6.776	.000*	1<4
	2.Lise	54	12.02	1.827							1<5
	3.Ön Lisans	31	12.32	1.777							2<4
	4.Lisans	154	12.86	1.369	Grup İçi	733.141	299	2.452			2<5
	5.Lisansüstü	53	12.91	1.377							
	Toplam	304	12.59	1.624							
Toplam					799.602	303					
Sosyal Duygusal Gelişim	1.İlköğretim	12	12.17	2.443	Gruplar Arası	93.795	4	23.449	6.673	.000*	2<4
	2.Lise	54	12.74	1.964							2<5
	3.Ön Lisans	31	12.39	2.028							3<4
	4.Lisans	154	13.66	1.689	Grup İçi	1050.626	299	3.514			3<5
	5.Lisansüstü	53	13.85	2.061							
	Toplam	304	13.34	1.943							
Toplam					1144.421	303					
Kaba Motor Gelişim	1.İlköğretim	12	9.75	1.422	Gruplar Arası	20.431	4	5.108	1.980	.098	
	2.Lise	54	10.29	1.655							
	3.Ön Lisans	31	10.03	1.852							
	4.Lisans	154	10.67	1.579	Grup İçi	771.451	299	2.580			
	5.Lisansüstü	53	10.52	1.514							
	Toplam	304	10.48	1.616							
Toplam					791.882	303					
İnce Motor Gelişim	1.İlköğretim	12	10.83	2.082	Gruplar Arası	68.974	4	17.243	4.303	.002*	2<4
	2.Lise	54	11.07	2.196							2<5
	3.Ön Lisans	31	11.39	1.961							
	4.Lisans	154	12.10	1.892	Grup İçi	1198.075	299	4.007			
	5.Lisansüstü	53	12.25	2.111							
	Toplam	304	11.82	2.045							
Toplam					1267.049	303					
Öz Bakım Becerileri	1.İlköğretim	12	12.17	2.443	Gruplar Arası	51.165	4	12.791	1.715	.147	
	2.Lise	54	11.35	2.741							
	3.Ön Lisans	31	11.32	2.856							
	4.Lisans	154	12.16	2.762	Grup İçi	2230.716	299	7.461			
	5.Lisansüstü	53	12.43	2.613							
	Toplam	304	11.98	2.744							
Toplam					2281.882	303					

*p<0.01

Tablo 26. 48-53 Ay 30 Gün Grubundaki Çocukların SEGDE Ortalama Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

	Baba Eğitim Durumu	n	Sıralar Ortalaması	χ^2	df	p	Anlamlı Fark
Dil Gelişimi	1.İlköğretim	12	112.46	30.783	4	.000*	1<4
	2.Lise	54	118.21				1<5
	3.Ön Lisans	31	117.87				2<4
	4.Lisans	154	168.58				2<5
	5.Lisansüstü	53	170.03				3<4
							3<5

*p<0.01

Tablo 25 ve 26 incelendiğinde 48-53 ay 30 gün grubundaki çocukların SEGDE alt testleri puan ortalamalarının bilişsel gelişim, sosyal duygusal gelişim, ince motor gelişim ve dil gelişimi alanlarında baba eğitim durumuna göre anlamlı fark görülmektedir (p<0.01). Buna göre bilişsel gelişim alanında puan ortalamalarının çalışma grubunda yer alan babalardan ilköğretim, lisans ve lisansüstü mezunu olanlar arasında lisans ve lisansüstü

mezunu olanlar lehine; lise, lisans ve lisansüstü mezunu olanlar arasında yine lisans ve lisansüstü mezunu olanlar lehine farklılaştığı görülmektedir. Sosyal duygusal gelişim alanında puan ortalamalarının çalışma grubunda yer alan babalardan lise, lisans ve lisansüstü mezunu olanlar arasında lisans ve lisansüstü mezunu olanlar lehine, ön lisans, lisans ve lisansüstü mezunu olanlar arasında ise yine lisans ve lisansüstü mezunu olanlar lehine farklılaştığı görülmektedir. İnce motor gelişim alanında puan ortalamalarının çalışma grubunda yer alan babalardan lise, lisans ve lisansüstü mezunu olanlar arasında yine lisans ve lisansüstü mezunu olanlar lehine farklılaştığı görülmektedir. Son olarak da dil gelişimi alanında puan ortalamalarının çalışma grubunda yer alan babalardan ilköğretim, lise, ön lisans, lisans ve lisansüstü mezunu olanlar arasında lisans ve lisansüstü mezunu olanlar lehine farklılaştığı görülmektedir.

Tablo 27. 54-59 Ay 30 Gün Grubundaki Çocukların SEGDE Ortalama Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Gelişim Alanı	Baba Eğitim Durumu	n	\bar{X}	SS	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Sosyal Duygusal Gelişim	1.İlköğretim	16	9.44	1.861	Gruplar Arası	31.708	4	7.927	2.579	.038*	2<4
	2.Lise	40	8.93	1.789							
	3.Ön Lisans	14	8.79	2.359							
	4.Lisans	110	9.63	1.702	Grup İçi	654.788	213	3.074			2<5
	5.Lisansüstü	38	10.00	1.560							
	Toplam	218	9.50	1.779							
					Toplam	686.495	217				
İnce Motor Gelişim	1.İlköğretim	16	9.38	3.862	Gruplar Arası	51.305	4	12.826	1.850	.120	
	2.Lise	40	9.50	2.801							
	3.Ön Lisans	14	9.71	2.946							
	4.Lisans	110	10.60	2.267	Grup İçi	1476.718	213	6.933			3<5
	5.Lisansüstü	38	10.18	2.720							
	Toplam	218	10.18	2.654							
					Toplam	1528.023	217				
Öz Bakım Becerileri	1.İlköğretim	16	11.25	1.693	Gruplar Arası	34.076	4	8.519	1.668	.159	
	2.Lise	40	9.65	2.713							
	3.Ön Lisans	14	10.50	2.245							
	4.Lisans	110	9.92	2.218	Grup İçi	1087.758	213	5.107			3<5
	5.Lisansüstü	38	10.05	2.053							
	Toplam	218	10.03	2.274							
					Toplam	1121.835	217				

*p<0.05

Tablo 28. 54-59 Ay 30 Gün Grubundaki Çocukların SEGDE Ortalama Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

	Baba Eğitim Durumu	n	Sıralar Ortalaması	χ^2	df	p	Anlamlı Fark
Bilişsel Gelişimi	1.İlköğretim	16	92.88	7.29	4	.121	
	2.Lise	40	94.49				
	3.Ön Lisans	14	95.11				
	4.Lisans	110	119.32				
	5.Lisansüstü	38	109.18				
Dil Gelişimi	1.İlköğretim	16	75.41	27.524	4	.000*	1<4
	2.Lise	40	81.70				1<5
	3.Ön Lisans	14	73.57				2<4
	4.Lisans	110	126.53				2<5
	5.Lisansüstü	38	117.05				3<4
Kaba Motor Gelişimi	1.İlköğretim	16	114.56	6.439	4	.169	3<5
	2.Lise	40	115.43				
	3.Ön Lisans	14	113.68				
	4.Lisans	110	114.00				
	5.Lisansüstü	38	86.58				

*p<0.01

Tablo 27 ve 28 incelendiğinde 54-59 ay 30 gün grubundaki çocukların SEGDE alt testleri ortalamalarının sosyal duygusal gelişim ve dil gelişimi alanlarında baba eğitim durumuna göre anlamlı fark görülmektedir ($p<0.01$ - $p<0.05$). Buna göre sosyal duygusal gelişim alanında puan ortalamalarının çalışma grubunda yer alan babalardan lise, lisans ve lisansüstü mezunu olanlardan lisans ve lisansüstü mezunu olanlar lehine; ön lisans ve lisansüstü mezunu olanlardan ise lisansüstü mezunu olanlar lehine farklılaştığı görülmektedir. Dil gelişimi alanında ise puan ortalamalarının çalışma grubunda yer alan babalardan ilköğretim, lise, ön lisans, lisans ve lisansüstü mezunu olanlardan lisans ve lisansüstü mezunu olanlar lehine farklılaştığı görülmektedir.

Tablo 29. 60-65 Ay 30 Gün Grubundaki Çocukların SEGDE Ortalama Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Gelişim Alanı	Baba Eğitim Durumu	n	\bar{X}	SS	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Bilişsel Gelişim	1.İlköğretim	33	13.61	2.221	Gruplar Arası	41.779	4	10.445	3.112	.016*	1<5
	2.Lise	43	14.33	1.658							
	3.Ön Lisans	21	14.52	2.136							
	4.Lisans	128	14.51	1.814	Grup İçi	889.351	265	3.356			
	5.Lisansüstü	45	15.07	1.558							
	Toplam	270	14.46	1.860							
Dil Gelişimi	1.İlköğretim	33	11.18	2.378	Gruplar Arası	40.012	4	10.003	2.136	.077	
	2.Lise	43	11.51	2.086							
	3.Ön Lisans	21	11.48	2.136							
	4.Lisans	128	12.05	2.137	Grup İçi	1241.188	265	4.684			
	5.Lisansüstü	45	12.38	2.167							
	Toplam	270	11.87	2.182							
Sosyal Duygusal Gelişim	1.İlköğretim	33	12.61	1.836	Gruplar Arası	6.957	4	1.739	.465	.761	
	2.Lise	43	13.00	1.813							
	3.Ön Lisans	21	13.14	2.056							
	4.Lisans	128	13.00	2.035	Grup İçi	991.028	265	3.740			
	5.Lisansüstü	45	13.18	1.749							
	Toplam	270	12.99	1.926							
Kaba Motor Gelişim	1.İlköğretim	33	11.58	1.838	Gruplar Arası	30.972	4	7.743	1.521	.196	
	2.Lise	43	12.30	1.698							
	3.Ön Lisans	21	11.62	1.910							
	4.Lisans	128	11.34	2.549	Grup İçi	1348.736	265	5.090			
	5.Lisansüstü	45	11.78	2.245							
	Toplam	270	11.62	2.265							
İnce Motor Gelişim	1.İlköğretim	33	11.42	2.750	Gruplar Arası	56.321	4	14.080	2.510	.042*	1<5 4<5
	2.Lise	43	12.40	2.025							
	3.Ön Lisans	21	12.10	2.508							
	4.Lisans	128	11.70	2.505	Grup İçi	1486.646	265	5.610			
	5.Lisansüstü	45	12.78	1.845							
	Toplam	270	11.99	2.395							
Öz Bakım Becerileri	1.İlköğretim	33	12.09	2.951	Gruplar Arası	73.599	4	18.400	2.627	.035*	4<3 4<5
	2.Lise	43	13.05	2.449							
	3.Ön Lisans	21	13.38	1.987							
	4.Lisans	128	12.06	2.833	Grup İçi	1855.887	265	7.003			
	5.Lisansüstü	45	13.07	2.270							
	Toplam	270	12.49	2.678							

* $p<0.05$

Tablo 29 incelendiğinde 60-65 ay 30 gün grubundaki çocukların SEGDE alt testleri puan ortalamalarının bilişsel gelişim, ince motor gelişim ve öz bakım becerileri alanlarında baba eğitim durumuna göre anlamlı fark görülmektedir ($p<0.05$). Buna göre bilişsel gelişim alanında puan ortalamalarının çalışma grubunda yer alan babalardan ilköğretim ve lisansüstü mezunu olanlar arasında lisansüstü mezunu olanlar lehine farklılaştığı görülmektedir. İnce motor gelişim alanında puan ortalamalarının çalışma grubunda yer alan babalardan ilköğretim, lisans ve lisansüstü mezunu olanlar arasında lisansüstü mezunu olanlar lehine farklılaştığı görülmektedir. Öz bakım

becerileri alanında puan ortalamalarının çalışma grubunda yer alan babalardan ise ön lisans, lisans ve lisansüstü mezunu olanlar arasında ön lisans ve lisansüstü mezunu olanlar lehine farklılaştığı görülmektedir.

Tablo 30. 66-72 Ay 30 Gün Grubundaki Çocukların SEGDE Ortalama Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Gelişim Alanı	Baba Eğitim Durumu	n	\bar{X}	SS	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Bilişsel Gelişim	1.İlköğretim	27	12.00	2.746	Gruplar Arası	52.684	4	13.171	2.399	.050	
	2.Lise	66	12.73	2.922							
	3.Ön Lisans	28	12.79	2.440							
	4.Lisans	137	13.20	2.058	Grup İçi	1658.287	302	5.491			
	5.Lisansüstü	49	13.53	1.883							
	Toplam	307	13.01	2.365							
					Toplam	1710.971	306				
Dil Gelişimi	1.İlköğretim	27	10.04	2.875	Gruplar Arası	128.518	4	32.130	6.836	.000*	1<3 1<4 1<5 2<5
	2.Lise	66	11.17	2.721							
	3.Ön Lisans	28	11.89	1.833							
	4.Lisans	137	11.96	1.841	Grup İçi	1419.462	302	4.700			
	5.Lisansüstü	49	12.41	1.892							
	Toplam	307	11.69	2.249							
					Toplam	1547.980	306				
Sosyal Duygusal Gelişim	1.İlköğretim	27	12.07	2.401	Gruplar Arası	38.262	4	9.566	2.194	.070	
	2.Lise	66	12.61	2.252							
	3.Ön Lisans	28	12.57	1.574							
	4.Lisans	137	12.96	2.088	Grup İçi	1316.917	302	4.361			
	5.Lisansüstü	49	13.39	1.924							
	Toplam	307	12.84	2.104							
					Toplam	1355.179	306				
Kaba Motor Gelişim	1.İlköğretim	27	10.41	2.650	Gruplar Arası	19.908	4	4.977	.912	.457	
	2.Lise	66	10.86	2.385							
	3.Ön Lisans	28	11.18	2.262							
	4.Lisans	137	11.14	2.298	Grup İçi	1648.151	302	5.457			
	5.Lisansüstü	49	11.37	2.233							
	Toplam	307	11.06	2.335							
					Toplam	1668.059	306				
İnce Motor Gelişim	1.İlköğretim	27	10.11	3.490	Gruplar Arası	96.896	4	24.224	4.292	.002*	1<2 1<4 1<5
	2.Lise	66	11.83	2.230							
	3.Ön Lisans	28	11.86	2.534							
	4.Lisans	137	11.85	2.341	Grup İçi	1704.342	302	5.644			
	5.Lisansüstü	49	12.43	1.744							
	Toplam	307	11.79	2.426							
					Toplam	1801.238	306				
Öz Bakım Becerileri	1.İlköğretim	27	11.56	3.178	Gruplar Arası	87.510	4	21.878	3.440	.009*	1<5
	2.Lise	66	13.05	2.508							
	3.Ön Lisans	28	12.11	2.315							
	4.Lisans	137	12.71	2.627	Grup İçi	1920.652	302	6.360			
	5.Lisansüstü	49	13.55	1.860							
	Toplam	307	12.76	2.562							
					Toplam	2008.163	306				

*p<0.01

Tablo 30 incelendiğinde 66-72 ay 30 gün grubundaki çocukların SEGDE alt testleri puan ortalamalarının dil gelişimi, ince motor gelişim ve öz bakım becerileri alanlarında baba eğitim durumuna göre anlamlı fark görülmektedir (p<0.01). Buna göre dil gelişimi alanında ilköğretim, ön lisans, lisans ve lisansüstü mezunu olanlar arasında ön lisans, lisans ve lisansüstü mezunu olanlar lehine; lise ve lisansüstü mezunu olanlar arasında ise lisansüstü mezunu olanlar lehine farklılaştığı görülmektedir. İnce motor gelişim alanında ilköğretim, lise, lisans ve lisansüstü mezunu olanlar arasında lise, lisans ve lisansüstü mezunu olanlar lehine farklılaştığı görülmektedir. Öz bakım becerileri alanında ise ilköğretim ve lisansüstü mezunu olanlar arasında lisansüstü mezunu olanlar lehine farklılaştığı görülmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmada çocukların SEGDE puan ortalamaları cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde kız ve erkek çocuklar arasında değişik yaş gruplarında kaba motor gelişim alanı dışında kalan diğer gelişim alanlarında ortaya çıkan farkların hepsinin düşük ve orta etki düzeyinde kız çocuklar lehine olduğu görülmektedir.

Bilişsel gelişimin cinsiyete göre değişimi konusuyla ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde erken çocukluk döneminde kız çocukların görsel uzamsal bellek (Voyer vd., 2017), kısa süreli bellek (Keith vd., 2011), sözel ve sözel olmayan bilişsel beceriler (Galsworthy vd., 2000) ve işlem hızı (Camarata & Woodcock, 2006; Keith vd., 2008, 2011) gibi bilişsel özelliklerde erkek çocuklardan daha yüksek performans gösterdikleri sonucuyla karşılaşmıştır. Bu bilgiler araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Dil gelişiminin cinsiyete göre değişimi konusuyla ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde erken çocukluk döneminde kız çocukların ortalama dil gelişim oranlarında (Gleason & Ely, 2002), kelime dağarcığı, dilbilgisi, anlama, telaffuz gibi alanlarda (Lange vd., 2016), ilk kelime ve ilk cümlelerin ortaya çıkışı (Özçalışkan & Goldin Meadow, 2010) gibi dil özelliklerinde erkek çocuklardan daha yüksek performans gösterdikleri sonucuyla karşılaşmıştır. Bu bilgiler araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Sosyal duygusal gelişimin cinsiyete göre değişimi konusuyla ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde erken çocukluk döneminde kız çocukların duyguları anlama ve empati (Eisenberg & Fabes, 1998; McClure, 2000; Romer vd., 2011) sosyal problem çözme (Miller & Byrnes, 2001; Selman vd., 1986; Walker vd., 2002), ahlaki yargılar (Jaffee & Hyde, 2000), kişiler arası iletişim becerileri (Leaper & Smith, 2004), benlik saygısı (Gizir & Baran, 2003), prososyal beceriler (Butovskaya vd., 2007; Laca vd., 2006; Thayer, S. vd., 2008; Yeates vd., 1991) ve destekleyici tepkiler (Brendgen vd., 2001; Burleson, 1982; Leaper & Smith, 2004) gibi sosyal duygusal özelliklerde erkek çocuklardan daha yüksek performans gösterdikleri sonucuyla karşılaşmıştır. Ayrıca Batı ülkelerinde erken çocukluk dönemindeki çocuklarla ilgili yapılan araştırmalarda erkek çocukların yıkıcı stratejiler kullanma, agresif tavırlar sergileme, fiziksel ve sözel saldırganlık olasılığının kızlardan daha fazla olduğu görülmüştür (Archer, 2004; Black & Hazen, 1990; Borja-Alvarez vd., 1991; Card vd., 2008). Bu bilgiler araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Kaba motor gelişimin cinsiyete göre değişimi konusuyla ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde erken çocukluk döneminde çoğunlukla erkeklerin kızlara göre daha yüksek performans sergilediklerine ilişkin sonuçlarla karşılaşmaktadır (Bala & Katić, 2009; Morley vd., 2015; Pahlevanian & Ahmadizadeh, 2014; Vlachos vd., 2014). Çocuklara ne kadar çok hareket fırsatı sunulursa kaba motor becerilerin de o kadar gelişeceği bilinmektedir (Venetsanou & Kambas, 2010). Bu araştırma sonucu literatür ışığında incelendiğinde erkekler lehine çıkması beklenen farkın bu çalışmada ortaya çıkmaması, içerisinde bulunduğumuz Covid-19 salgını nedeniyle uygulanan kısıtlamaların çocukların hareket fırsatını da engellediği ve bu nedenle de beklenen kaba motor gelişim süreçlerinin sekteye uğramış olabileceği şeklinde yorumlanabilir.

İnce motor gelişimin cinsiyete göre değişimi konusuyla ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde erken çocukluk döneminde çoğunlukla kızların erkeklere göre daha yüksek performans sergilediklerine ilişkin sonuçlarla karşılaşmaktadır (Bala & Katić, 2009; Denckla & Rudel, 1978; Morley vd., 2015; Morris vd., 2001; Mostofsky vd.,

2003; Pahlevanian & Ahmadizadeh, 2014; Vlachos vd., 2014). Bu bilgiler araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Öz bakım becerilerinin cinsiyete göre değişimi konusunda yapılan çalışmalar incelendiğinde cinsiyetin öz bakım becerilerinin kazanımı konusundaki önemini ortaya koyduğu görülmektedir (Ünusan, 2004). Erken çocukluk döneminde çoğunlukla kızların erkeklere göre yemek yeme, giyinme gibi öz bakım becerilerinde daha yüksek performans sergiledikleri görülmektedir (Taşdemir Yiğitoğlu vd., 2018). Bu bilgiler araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Ayrıca Çetin ve Koçer (2020) yapmış oldukları çalışmada annelerin 60-66 aylık kız ve erkek çocuklardan öz bakım becerilerine ilişkin beklentilerinde özellikle tertip ve düzen becerilerine ilişkin olarak kız çocuklarına yönelik beklentiler lehine bir fark olduğunu belirlemişlerdir. Bu durumda ebeveyn tutumlarının kız ve erkek çocuklardaki öz bakım becerilerinin gelişimindeki farkta etkili olduğu söylenebilir. Bunun yanında Sezici ve Akkaya (2020) ile Gaeta, Cavazos, Cabrera ve Rosário (2018) psikomotor gelişim ile öz bakım becerileri arasında pozitif bir ilişki bulmuş ve psikomotor gelişimi iyi olan çocukların öz bakım becerilerini kazanmada daha başarılı olduğunu vurgulamışlardır. Bu durumda öz bakım beceriler için çoğunlukla ince motor becerilerin gerekliliği (fermuar takma, çekme, çitçit ilikleme, çatal, kaşık, bıçak kullanma, kıyafet giyme-çıkartma, kıyafetlerini katlama, kaldırma, tuvalet sonrası ihtiyaçlarını karşılama vb.) düşünüldüğünde ince motor becerilerde ortaya çıkan cinsiyet farklılığının bu alanı da etkilemiş olabileceği düşünülmektedir.

Gelişimde ortaya çıkan cinsiyet farklılıklarına ilişkin literatür incelendiğinde bu farklarla ilgili tartışmanın çok uzun yıllar öncesine dayandığı ve halen de devam ettiği görülmektedir. Bazı araştırmalar cinsiyetler arasında farklılıklara rastlarken bazıları ise rastlamamıştır. Doğum sonrası sosyal çevre, erkekler ve kadınlar için olduğu kadar kız ve erkek çocuklar için de farklılık göstermektedir. Ayrıca cinsiyet farklılıkları genellikle çeşitli faktörlerle etkileşim halindedir. Örneğin; yaş etkilerinin cinsiyet farklılıklarıyla etkileşim halinde olduğu ya da düşük sosyoekonomik aile yapısının erkek çocukları kız çocuklardan daha olumsuz etkilediği görülmektedir. Gelişimsel özelliklerde ortaya çıkan cinsiyet farklılıklarının altında yatan diğer nedenlerin kız ve erkek çocukların sahip oldukları kendilerine özgü genetik ve hormonal yapıları nedeniyle görülen olgunlaşma farklılıklarından, her iki cinsiyetteki bireylerin aynı çevresel değişkenlere farklı tepkiler verebilmelerinden ve kültürel faktörlerden de kaynaklanıyor olabileceği unutulmamalıdır. Bu durum da özellikle çocuklarda gelişim ile ilgili yapılacak çalışmaların daha dar yaş aralıklarında gerçekleştirilmesi ihtiyacını ortaya çıkartmaktadır (Ardila vd., 2011; Barbu vd., 2015; Etchell vd., 2018; Hines, 2013; Viding vd., 2004).

Yapılan çalışmada çocukların gelişimlerinin 48-53 ay, 54-59 ay, 60-65 ay ve 66-72 ay gibi daha dar yaş aralıklarında incelenmiş olması ve özellikle 54-59 ay ve 66-72 ay aralıklarında gelişim alanlarında cinsiyet farklılıklarının çok az olduğunun saptanmış olması, diğer yaş gruplarında ortaya çıkan cinsiyet farklılıklarının kız ve erkek çocuklar arasında görülen olgunlaşma farklılıklarından kaynaklanmış olabileceğini düşündürmektedir.

Bu çalışmada okul öncesi eğitim kurumuna devam etme değişkeninin çocukların gelişimleri üzerindeki etkisine ilişkin bulgulara bakıldığında 48-53 ay 30 gün ve 54-59 ay 30 gün gruplarında bilişsel gelişim, sosyal duygusal gelişim, ince motor gelişim ve öz bakım becerileri alanlarında; 66-72 ay 30 gün grubunda ise bilişsel gelişim alanında düşük etki düzeyinde okul öncesi eğitim kurumuna devam edenler lehine anlamlı farkın olduğu görülmektedir.

Yapılan çalışmalar okul öncesi eğitim alan çocukların okul öncesi eğitim almayanlardan, hatta daha uzun süreli okul öncesi eğitim alan çocukların daha kısa süreli okul öncesi eğitim alanlardan birçok gelişim alanında önde olduğunu göstermektedir (Dinçer vd., 2017; Gizir & Baran, 2003; Goldfeld vd., 2016; Özgülük, 2006; Sezici & Akkaya, 2020; Toluç, 2008; Tozar, 2011; Tunceli, 2017; Yalçın vd., 2013). Bu bilgiler araştırma bulgularını destekler niteliktedir.

Bazı yaş gruplarında ve bazı gelişim alanlarında ortalama puanların çoğunlukla okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuklar lehine olsa da okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuklarla devam etmeyen çocuklar arasındaki bu farkın anlamlı olmadığı görülmektedir. Bu durumun Covid 19 salgını kapsamında uygulanan tedbirler nedeniyle eğitim kurumlarının hibrit eğitim modeline geçmesi ve buna bağlı olarak kurumların kapalı olduğu zamanlarda uygulamalarını çevrimiçi yöntemlerle gerçekleştiriyor olması ve yüz yüze uygulamaların gerçekleştirildiği dönemlerde ise ebeveynlerin sağlık endişeleri nedeniyle çocuklarını kurumlara göndermekte tedirginlik yaşamaları ve buna bağlı olarak da devamsızlık oranlarının artmasından kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada ailedeki çocuk sayısının çocukların gelişimleri üzerindeki etkisine ilişkin bulgular incelendiğinde bilişsel (60-65 ay ve 66-72 ay) ve dil gelişimi (54-59 ay ve 60-65 ay) alanlarında ailedeki tek çocuklar, öz bakım becerilerinde (48-53 ay ve 66-72 ay) ise çocuk sayısı 2 ve daha fazla olanlar lehine olduğu görülmektedir.

Çalışmalar incelendiğinde ailedeki çocuk sayısı arttıkça ailenin çocukların hepsine göstereceği ilginin süresinin ve niteliğinin düştüğü ve bu durumun çocukların gelişimlerini olumsuz yönde etkilediği; tek olan çocukların akademik başarılarının diğer çocuklara göre daha yüksek olduğu görülmektedir (Brody, 2004; Daniel vd., 2018). Bu durum araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Ancak ailedeki çocuk sayısının çocuğun gelişiminde tek başına bir etken olamayacağı; kardeşlerin toplam sayısı, doğum sırası, kardeşler arasındaki yaş farkı ve kardeşlerin cinsiyetleri gibi değişkenler de göz önünde bulundurularak kardeşlik olgusunun gelişim üzerindeki etkisinin daha detaylı incelenmesi gerektiği unutulmamalıdır (Tunceli, 2017).

Anne eğitim durumu ile çocukların gelişimleri arasındaki ilişkiye yönelik bulgular incelendiğinde anne eğitim durumunun arttıkça 48-53 ay 30 gün grubunda çocukların bilişsel gelişim, dil gelişimi ve sosyal duygusal gelişimlerinin de artış gösterdiği; 54-59 ay 30 gün grubunda çocukların bilişsel gelişim, dil gelişimi, sosyal duygusal gelişim ve ince motor gelişimlerinin de artış gösterdiği; 60-65 ay 30 gün grubunda çocukların bilişsel gelişim ve dil gelişimlerinin artış gösterdiği; 66-72 ay 30 gün grubunda ise bilişsel gelişim, dil gelişimi, sosyal duygusal gelişim, kaba motor gelişim ve ince motor gelişimlerinin artış gösterdiği görülmektedir. Diğer taraftan baba eğitim durumu ile çocukların gelişimleri arasındaki ilişkiye yönelik bulgular incelendiğinde baba eğitim durumunun arttıkça 48-53 ay 30 gün grubunda çocukların dil gelişimi, sosyal duygusal gelişim ve ince motor gelişimlerinin de artış gösterdiği; 54-59 ay 30 gün grubunda çocukların dil gelişimi ve sosyal duygusal gelişimlerinin de artış gösterdiği; 60-65 ay 30 gün grubundaki çocukların bilişsel gelişim, ince motor gelişim ve öz bakım becerilerinin de artış gösterdiği; 66-72 ay 30 gün grubunda yer alan çocukların dil gelişimi, ince motor gelişim ve öz bakım becerilerinin de artış gösterdiği görülmektedir.

Gelişim üzerinde çevre ve kalıtımın etkisi dikkate alındığında ebeveynlerin doğumdan itibaren çocuklar üzerinde ilk etki sahibi bireyler olduğu söylenebilir (Berk, 2007; Santrock, 2017). Öyle ki Bronfenbrenner (1979)'ın

ekolojik sistemler kuramı incelendiğinde çocuk üzerinde doğrudan etkisi bulunan mikrosistem katmanının üyeleri arasında ebeveynlerin de olduğu görülmektedir. Bu durum ebeveynlerin çocuğuna sunacağı zengin uyarıcı çevre olanakları konusunda daha bilgili ve bilinçli olmasını sağlayacağı için ebeveynlerin eğitim düzeyi arttıkça çocukların gelişim düzeyinin de artış göstermesi beklenen bir sonuçtur. Ayrıca yapılan çalışmalar ebeveynlerin eğitim düzeyinin artmasıyla çocuklarına karşı daha demokratik bir tutum sergilemeye başladıkları, aşırı koruyucu ve katı disiplin tutumlarının azaldığı, çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda daha çok okuma ve araştırma yaptıklarını, yeni gelişmeleri takip ettiklerini; bu durumun da çocukların bilişsel gelişim, dil gelişimi, sosyal duygusal gelişim, motor gelişim ve öz bakım becerileri üzerinde olumlu bir etki yarattığını göstermektedir. Bu doğrultuda da ebeveynlerin eğitim düzeylerinin çocukların gelişimi üzerinde doğrudan etkiye sahip olduğu söylenebilir (Ardila vd., 2005; Biber, 2012; Çimen, 2000; Davis-Kean & Sexton, 2005; Demiriz & Dinçer, 1999; Mızrakçı, 1994; Özyürek, 2004; Ramazan & Demir, 2011; Senemoğlu, 2000; Yavuz, 2016). Bu bilgiler araştırma bulgularını desteklemektedir.

Araştırma sonuçları doğrultusunda aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

- Bu çalışmada incelenen gelişimi etkileyen çeşitli değişkenler dışında daha farklı değişkenlerin çocukların gelişimleri üzerindeki etkileri SEGDE kullanılarak incelenebilir.
- Farklı sosyoekonomik ve sosyokültürel düzeylerdeki ailelerde yetişen çocukların gelişimleri incelenerek, varsa farkların telafisi için uygun adımlar atılarak fırsat eşitliği sağlanabilir.
- Çocukların gelişimlerinin düzenli olarak takip edildiği ve sonuçlara uygun eğitim etkinliklerinin planlayıp uygulandığı sınıflarla, diğer sınıflar arasındaki gelişimsel farklar incelenebilir.
- Tüm ebeveynler, çocuklarının gelişimsel açıdan risk altında olmaları durumunda gerekli önlemleri erken dönemde alabilmek için çocuklarının gelişimsel sürecini ebeveynler tarafından kullanılabilir uygun araçlarla takip edebilir.
- Çocukların gelişimsel açıdan akranlarıyla benzer düzeylere ulaşabilmeleri için okul öncesi eğitime devam konusuna özen gösterilebilir.
- Ebeveynler, çocukların gelişimleri üzerinde hem annenin hem de babanın eğitim düzeyinin etkisini göz önünde bulundurarak kendi kişisel ve mesleki gelişimlerini destekleyebilir. Ayrıca çocukların gelişimsel açıdan desteklenmesi konusunda da kendini geliştirebilir.

Kaynakça

- Archer, J. (2004). Sex differences in aggression in real-world settings: A meta-analytic review. *Review of General Psychology, 8*. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.8.4.291>
- Ardila, A., Rosselli, M., Matute, E., & Guajardo, S. (2005). The influence of the parents' educational level on the development of executive functions. *Developmental Neuropsychology, 28*(1), 539–560. https://doi.org/10.1207/s15326942dn2801_5
- Ardila, A., Rosselli, M., Matute, E., & Inozemtseva, O. (2011). Gender differences in cognitive development. *Developmental Psychology, 47*(4), 984–990. <https://doi.org/10.1037/a0023819>
- Aydoğan, C. (2015). Etkili Öğretim Programı Planlama. İçinde H. Z. İnan & T. İnan (Ed.), *Erken Çocukluk Eğitiminde Etkili Uygulamalar* (ss. 308–337). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Bala, G., & Katić, R. (2009). Sex differences in anthropometric characteristics, motor and cognitive functioning in preschool children at the time of school enrolment. *Collegium antropologicum, 33*(4), 1071–1078.
- Barbu, S., Nardy, A., Chevrot, J. P., Guellai, B., Glas, L., Juhel, J., & Lemasson, A. (2015). Sex differences in language across early childhood: Family socioeconomic status does not impact boys and girls equally. *Frontiers in Psychology, 6*(1874), 1–10. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.01874>
- Berk, L. E. (2007). *Exploring Lifespan Development*. Pearson Education Inc.
- Biber, K. (2012). *Portage Erken Eğitim Programının Aile ve Kurum Ortamında Yaşayan 5-6 Yaş Çocuklarının Gelişimleri ile Aile Katılım Düzeyleri Üzerindeki Etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Black, B., & Hazen, N. L. (1990). Social status and patterns of communication in acquainted and unacquainted preschool children. *Developmental Psychology, 26*, 379–387. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.26.3.379>
- Borja-Alvarez, T., Zabatany, L., & Pepper, S. (1991). Contributions of male and female guests and hosts to peer group entry. *Child Development, 62*, 1079–1090. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1991.tb01590.x>
- Brendgen, M., Markiewicz, D., Doyle, A. B., & Bukowski, W. M. (2001). The relations between friendship quality, ranked-friendship preference, and adolescents' behavior with their friends. *Merrill-Palmer Quarterly, 47*, 395–415.
- Brody, G. H. (2004). Siblings' direct and indirect contributions to child development. *Current Directions in Psychological Science, 13*(3), 124–126. <https://doi.org/10.1111/j.0963-7214.2004.00289.x>
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development*. Harvard University Press.
- Burleson, B. R. (1982). The development of comforting communication skills in childhood and adolescence. *Child Development, 53*, 1578–1588. <https://doi.org/10.2307/1130086>
- Butovskaya, M. L., Timentschik, V. M., & Burkova, V. N. (2007). Aggression, conflict resolution, popularity, and attitude to school in Russian adolescents. *Aggressive Behavior, 33*, 170–183. <https://doi.org/10.1002/ab.20197>
- Camarata, S., & Woodcock, R. (2006). Sex differences in processing speed: Developmental effects in males and females. *Intelligence, 34*(3), 231–252. <https://doi.org/10.1016/j.intell.2005.12.001>
- Card, N. A., Stucky, B. D., Sawalani, G. M., & Little, T. D. (2008). Direct and indirect aggression during childhood and adolescence: A meta-analytic review of gender differences, intercorrelations, and relations to maladjustment. *Child Development, 79*, 1185–1229. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2008.01184.x>
- Caselman, T. D., & Self, P. A. (2008). Assessment instruments for measuring young children's social-emotional behavioral development. *Children and Schools, 30*(2), 103–115. <https://doi.org/10.1093/cs/30.2.103>
- Çetin, M., & Koçer, H. (2020). Annelerin 60-66 aylık kız ve erkek çocuklardan öz bakım becerilerine ilişkin beklentileri. *International Journal of Current Approaches in Language, Education and Social Sciences, 2*(1), 462–482. <https://doi.org/10.35452/caless.2020.24>
- Çimen, S. (2000). *Ankara'da Üniversite Anaokullarına Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarında Psiko-Sosyal Gelişimlerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis For The Behavioral Sciences* (2nd Editio). Lawrence Earlbaum Associates.
- Committee on Children With Disabilities. (2001). Developmental surveillance and screening of infants and young children. *Pediatrics, 108*(1). <https://doi.org/10.1542/peds.108.1.192>
- Core Knowledge Foundation. (2013). *Using the Preschool Sequence, Core Knowledge Sequence: Content and Skill Guidelines for Preschool*.
- Coşkun, R., Altunışık, R., & Yıldırım, E. (2017). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (9. Basım). Sakarya Yayıncılık.
- Curtis, A. (2002). *A Curriculum for the Pre-School Child*. Taylor ve Francis.
- Daniel, E., Plamondon, A., & Jenkins, J. M. (2018). An examination of the sibling training hypothesis for disruptive behavior in early childhood. *Child Development, 89*(1), 235–247. <https://doi.org/10.1111/cdev.12754>
- Davis-Kean, P. E., & Sexton, H. R. (2005). *How Does Parents' Education Level Influence Parenting And Children's Achievement?*
- Demirci, A., & Kartal, M. (2012). Çocukluk dönemine ait önemli bir sorun: Gelişme geriliği ve erken tanının önemi.

Turkish Family Physician, 3(2), 1–6.

- Demiriz, S., & Dinçer, Ç. (1999). Examining children's self-care abilities due to mother's educational status (Poster presentation). *9th European Conference on Quality in Early Childhood Education*.
- Denckla, M. B., & Rudel, R. (1978). Anomalies of motor development in hyperactive boys. *Annals of Neurology*, 3, 231–233. <https://doi.org/10.1002/ana.410030308>
- Dinçer, Ç., Demiriz, S., & Ergül, A. (2017). Okul öncesi dönem çocukları (36–72 ay) için Özbakım Becerileri Ölçeği-Öğretmen Formu'nun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 45, 59–78. <https://doi.org/10.15285/maruaeabd.2686>
- Eisenberg, N., & Fabes, R. A. (1998). Prosocial development. İçinde W. Damon & N. Eisenberg (Ed.), *Handbook Of Child Psychology: Social, Emotional, And Personality Development* (5th Editio, ss. 701–778). John Wiley & Sons, Inc.
- Epstein, A. S., Schweinhart, L. J., DeBruin-Parecki, A., & Robin, K. B. (2004). Preschool assessment : A guide to developing a balanced approach. *Preschool Policy Matters*, 7, 1–12.
- Etchell, A., Adhikari, A., Weinberg, L. S., Choo, A. L., Garnett, E. O., Chow, H. M., & Chang, S. E. (2018). A systematic literature review of sex differences in childhood language and brain development. *Neuropsychologia*, 114, 19–31. <https://doi.org/10.1016/j.neuropsychologia.2018.04.011>
- Gaeta, M. L., Cavazos, J., Cabrera, M. D. R., & Rosário, P. (2018). Fostering oral hygiene habits and self-regulation skills. *Family & Community Health*, 41(1), 47–54. <https://doi.org/10.1097/FCH.0000000000000171>
- Galsworthy, M. J., Dionne, G., Dale, P. S., & Plomin, R. (2000). Sex differences in early verbal and non-verbal cognitive development. *Developmental Science*, 3(2), 206–215. <https://doi.org/10.1111/1467-7687.00114>
- George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 Update* (10a Editio). Pearson.
- Gizir, Z., & Baran, G. (2003). Anaokuluna devam eden dört-beş yaş çocuklarında sosyal davranışların gelişimi ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(25), 118–133.
- Glascoe, F. P., & Dworkin, P. H. (1995). The role of parents in the detection of developmental and behavioral problems. *Pediatrics*, 95(6). <https://doi.org/10.1542/peds.95.6.829>
- Glascoe, F. P., Foster, E. M., & Wolraich, M. L. (1997). An economic analysis of developmental detection methods. *Pediatrics*, 99(6). <https://doi.org/10.1542/peds.99.6.830>
- Gleason, J. B., & Ely, R. (2002). Gender differences in language development. İçinde A. M. De Lisi & R. De Lisi (Ed.), *Biology, Society, And Behavior: The Development Of Sex Differences In Cognition* (ss. 127–154). Ablex.
- Goldfeld, S., O'Connor, E., O'Connor, M., Sayers, M., Moore, T., Kvalsvig, A., & Brinkman, S. (2016). The role of preschool in promoting children's healthy development: Evidence from an Australian population cohort. *Early Childhood Research Quarterly*, 35, 40–48. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2015.11.001>
- Halfon, N., Inkelas, M., Abrams, M., & Stevens, G. (2005). Quality of preventive health care for young children: Strategies for improvement. *Commonwealth Fund*, 822.
- Hines, M. (2013). Sex and sex differences. İçinde P. D. Zelazo (Ed.), *The Oxford Handbook of Developmental Psychology, Vol. 1: Body and Mind* (ss. 164–201). Oxford University Press.
- Hwang, A. W., Chou, Y. T., Hsieh, C. L., Hsieh, W. S., Liao, H. F., & Wong, A. M. K. (2015). A developmental screening tool for toddlers with multiple domains based on Rasch analysis. *Journal of the Formosan Medical Association*, 114(1), 23–34. <https://doi.org/10.1016/j.jfma.2014.07.001>
- Ireton, H. (1992). *Child Development Inventory Manual*. Behavior Science Systems Inc.
- Jaffee, S., & Hyde, J. S. (2000). Gender differences in moral orientation: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 126, 703–726. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.126.5.703>
- Johnson, S., & Marlow, N. (2006). Developmental screen or developmental testing? *Early Human Development*, 82(3), 173–183. <https://doi.org/10.1016/j.earlhumdev.2006.01.008>
- Keith, T. Z., Reynolds, M. R., Patel, P. G., & Ridley, K. P. (2008). Sex differences in latent cognitive abilities ages 6 to 59: Evidence from the Woodcock–Johnson III tests of cognitive abilities. *Intelligence*, 36(6), 502–525. <https://doi.org/10.1016/j.intell.2007.11.001>
- Keith, T. Z., Reynolds, M. R., Roberts, L. G., Winter, A. L., & Austin, C. A. (2011). Sex differences in latent cognitive abilities ages 5 to 17: Evidence from the Differential Ability Scales—Second Edition. *Intelligence*, 39(5), 389–404. <https://doi.org/10.1016/j.intell.2011.06.008>
- Köroğlu, A. Y. (2021). *Selçuk Gelişimsel Değerlendirme Envanteri (48-72 ay)'nin Geliştirilmesi*. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Laca, F. A., Alzate, R., Sánchez, M., Verdugo, J. C., & Guzmán, J. (2006). Communication and conflict in young Mexican students: Messages and attitudes. *Conflict Resolution Quarterly*, 24, 31–54. <https://doi.org/10.1002/crq.156>
- Lange, B. P., Euler, H. A., & Zaretsky, E. (2016). Sex differences in language competence of 3-to 6-year-old

- children. *Applied Psycholinguistics*, 37(6), 1417–1438. <https://doi.org/10.1017/S0142716415000624>
- Leaper, C., & Smith, T. E. (2004). A meta-analytic review of gender variations in children's language use: Talkativeness, affiliative speech, and assertive speech. *Developmental Psychology*, 40, 993–1027. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.40.6.993>
- Liao, H. F., Yao, G., Chien, C. C., Cheng, L. Y., & Hsieh, W. S. (2014). Likelihood ratios of multiple cutoff points of the Taipei City Developmental Checklist for preschoolers, 2nd version. *Journal of the Formosan Medical Association*, 113(3), 179–186. <https://doi.org/10.1016/j.jfma.2011.10.005>
- Long, C. E., Blackman, J. A., Farrell, W. J., Smolkin, M. E., & Conaway, M. R. (2005). A comparison of developmental versus functional assessment in the rehabilitation of young children. *Pediatric Rehabilitation*, 8(2), 156–161. <https://doi.org/10.1080/13638490400022287>
- McClure, E. B. (2000). A meta-analytic review of sex differences in facial expression processing and their development in infants, children, and adolescents. *Psychological Bulletin*, 126, 424–453. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.126.3.424>
- Miller, D. C., & Byrnes, J. P. (2001). Adolescents' decision making in social situations. A self-regulation perspective. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 22, 237–256. [https://doi.org/10.1016/S0193-3973\(01\)00082-X](https://doi.org/10.1016/S0193-3973(01)00082-X)
- Mızrakçı, Ş. (1994). *Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etki Eden Faktörler: Demografik Özellikleri, Kendi Yetiştiriliş Tarzları, Çocuk Gelişimine İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Çocuğun Mizacına İlişkin Algıları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Morley, D., Till, K., Ogilvie, P., & Turner, G. (2015). Influences of gender and socioeconomic status on the motor proficiency of children in the UK. *Human Movement Science*, 44, 150–156. <https://doi.org/10.1016/j.humov.2015.08.022>
- Morris, M., Inscore, A., & Mahone, E. (2001). Overflow movement on motor examination in children with ADHD. *Archives of Clinical Neuropsychology*, 16(782).
- Mostofsky, S. H., Newschaffer, C. J., & Denckla, M. B. (2003). Overflow movements predict impaired response inhibition in children with ADHD. *Perceptual and Motor Skills*, 97, 1315–1331. <https://doi.org/10.2466/pms.2003.97.3f.1315>
- Özçalışkan, Ş., & Goldin Meadow, S. (2010). Sex differences in language first appear in gesture. *Developmental Science*, 13(5), 752–760. <https://doi.org/10.1111/j.1467-7687.2009.0933.x>
- Özgülük, G. (2006). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Tam Ve Yarımlık Eğitim Programlarına Göre 5–6 Yaş Grubu Çocukların Sosyal Ve Duygusal Gelişiminin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özyürek, A. (2004). *Kırsal Bölge ve Şehir Merkezinde Yaşayan 5-6 Yaş Grubu Çocuğa Sahip Anne-Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumlarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Pahlevanian, A. A., & Ahmadzadeh, Z. (2014). Relationship between gender and motor skills in preschoolers. *Middle East Journal of Rehabilitation and Health*, 1(1). <https://doi.org/10.5812/mejrh.20843>
- Poon, J. K., LaRosa, A. C., & Pai, G. S. (2010). Developmental delay: Timely identification and assessment. *Indian Pediatrics*, 47, 415–422. <https://doi.org/10.1007/s13312-010-0077-3>
- Ramazan, O., & Demir, S. (2011). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 36–48 aylık çocukların bilişsel gelişim düzeyleri. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 83–98.
- Restall, G., & Borton, B. (2009). Parents' concerns about their children's development at school entry. *Child: Care, Health and Development*, 36(2), 208–215. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2214.2009.01019.x>
- Romer, N., Ravitch, N. K., Tom, K., Merrell, K. W., & Wesley, K. L. (2011). Gender differences in positive social-emotional functioning. *Psychology in the Schools*, 48, 958–970. <https://doi.org/10.1002/pits.20604>
- Santrock, J. W. (2017). *Yaşam Boyu Gelişim -Gelişim Psikolojisi-*. Nobel Yayıncılık.
- Selman, R. L., Beardslee, W., Schultz, L. H., Krupa, M., & Podorefsky, D. (1986). Assessing adolescent interpersonal negotiation strategies: Toward the integration of structural and functional models. *Developmental Psychology*, 22, 450–459. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.22.4.450>
- Senemoğlu, N. (2000). İlk çocukluk döneminde gelişim. İçinde E. Ceyhan (Ed.), *Çocuk Gelişimi ve Psikolojisi*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Sezici, E., & Akkaya, D. D. (2020). The effect of preschool children's motor skills on self-care skills. *Early Child Development and Care*, 190(6), 963–970. <https://doi.org/10.1080/03004430.2020.1737040>
- Taşdemir Yiğitoğlu, G., Vural, B. K., & Körükçü, Ö. (2018). 4-5 yaş grubu çocukların sosyal gelişim düzeyleri ile öz bakım becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(3), 897–905. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.357971>
- Tepeli, K. (2007). *Büyük Kas Becerilerini Ölçme Testi (BÜKBÖT)'nin Türkiye Standardizasyonu*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Thayer, S. M., Updegraff, K. A., & Delgado, M. Y. (2008). Conflict resolution in Mexican American adolescents'

- friendships: Links with culture, gender and friendship quality. *Journal of Youth and Adolescence*, 37, 783–797. <https://doi.org/10.1007/s10964-007-9253-8>
- Toluç, Z. (2008). *İlköğretim Birinci Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Okul Öncesi Eğitim Alan ve Almayan Öğrencilerin Gelişim Becerilerinin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tozar, S. B. L. (2011). *Okul Öncesi Eğitim Alan ve Almayan İlköğretim 1. Sınıf Öğrencilerinin Okula Hazır Bulunuşluklarındaki Farklılıklar ve Çözüm Önerileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tunceli, H. İ. (2017). *LAP-3 Gelişim Değerlendirme Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlanması ve 48-72 Aylık Çocukların Gelişimlerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tunçeli, H. İ., & Zembat, R. (2017). Erken çocukluk döneminde gelişimin değerlendirilmesi ve önemi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 1–12.
- Ünüsan, N. (2004). 5-6 yaş çocuklarının öz bakım becerilerinin cinsiyet ve okul öncesi eğitim alma durumlarına göre. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 7(1–2), 205–218.
- Venetsanou, F., & Kambas, A. (2010). Environmental factors affecting preschoolers' motor development. *Early Childhood Education Journal*, 37(4), 319–327. <https://doi.org/10.1007/s10643-009-0350-z>
- Viding, E., Spinath, F. M., Price, T. S., Bishop, D. V., Dale, P. S., & Plomin, R. (2004). Genetic and environmental influence on language impairment in 4-year-old same-sex and opposite-sex twins. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45(2), 315–325. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2004.00223.x>
- Visser, L., Ruiters, S. A. J., Van der Meulen, B. F., Ruijsenaars, W. A. J. M., & Timmerman, M. E. (2013). Validity and suitability of the Bayley-III Low Motor/Vision version: A comparative study among young children with and without motor and/or visual impairments. *Research in Developmental Disabilities*, 34(11), 3736–3745. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2013.07.027>
- Vlachos, F., Papadimitriou, A., & Bonoti, F. (2014). An investigation of age and gender differences in preschool children's specific motor skills. *European Psychomotricity Journal*, 6(1), 16–18.
- Voyer, D., Voyer, S. D., & Saint-Aubin, J. (2017). Sex differences in visual-spatial working memory: A meta-analysis. *Psychonomic Bulletin & Review*, 24(2), 307–334. <https://doi.org/10.3758/s13423-016-1085-7>
- Walker, S., Irving, K., & Berthelsen, D. (2002). Gender influences on preschool children's social problem-solving strategies. *Journal of Genetic Psychology*, 163, 197–210. <https://doi.org/10.1080/00221320209598677>
- Yalçın, M., Başar, M., & Çetinkaya, A. (2013). Okul öncesi eğitime 5-6 yaşında başlayan çocuklar ile 3-4 yaşında başlayan çocukların özbakım becerilerinin veli görüşlerine göre incelenmesi (Uşak İli Örneği). *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, 208–244.
- Yavuz, E. A. (2016). *Bilişsel İşlevlerin Uygulanması Ölçeğinin Geçerlik Güvenirlilik Çalışması ve 48-66 Aylık Çocukların Bilişsel İşlevlerinin Gelişiminin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yeates, K. O., Schultz, L. H., & Selman, R. L. (1991). The development of interpersonal negotiation strategies in thought and action: A social-cognitive link to behavioral adjustment and social status. *Merrill-Palmer Quarterly*, 37, 369–405.